

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

О.В. Попович, Л.В. Томаш, К.А. Возняковська

**МЕТОДОЛОГІЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

*навчально-методичний посібник
для другого(магістерського) рівня вищої освіти,
галузі знань – К «Безпека та оборона», спеціальність – К9
«Правоохоронна діяльність»*

Чернівці, 2025

УДК 343.13(075.8)

Рекомендовано до друку рішенням
кафедри загальнотеоретичної юриспруденції
та прав людини
Чернівецького навчально-наукового
юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(Протокол № 1 від 26 серпня 2025 року)

Рекомендовано до друку Навчально-методичною
радою Чернівецького навчально-наукового
юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(Протокол № 1 від 27 серпня 2025 року)

Рецензенти:

Латковська Т.А. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

Павлюх О.А. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету.

Автори–укладачі:

Попович О.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загально-теоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»,

Томаш Л.В. – кандидат юридичних наук, науковий співробітник Буковинської державної сільськогосподарської дослідної станції Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН,

Возняковська К.А. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного, господарського права та приватно-правових дисциплін Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

Методологія кваліфікації кримінальних правопорушень: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня; галузь знань – К «Безпека та оборона», спеціальність – К9 «Правоохоронна діяльність»/ Укл.: О.В. Попович, Л.В. Томаш, К.А. Возняковська. Чернівці, 2025. 107 с.

Навчально-методичний посібник розроблений відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Методологія кваліфікації кримінальних правопорушень», яка є обов'язковою складовою освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань – К «Безпека та оборона», спеціальність – К9 «Правоохоронна діяльність».

© Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут Національного університету «Одеська юридична академія», 2025

© Попович О.В., Томаш Л.В., Возняковська К.А. 2025

ЗМІСТ

1.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2.ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	5
3.СТРУКТУРА І ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	10
4.ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА.....	13
5.ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	20
6.ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ.....	46
7.ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ.....	90
8.ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ.....	94
9.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	98

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Методологія кваліфікації кримінальних правопорушень» присвячений глибинному вивченню теоретичних та практичних основ одного з ключових інститутів кримінального права. Кваліфікація кримінальних правопорушень становить фундаментальний етап застосування кримінального закону, адже саме вона визначає правову оцінку діяння, формує основу для кримінального провадження та є центральною категорією у кримінально-правовій й доктрині, слідчій і судовій практиці. Правильна кваліфікація кримінальних правопорушень є гарантією законності, справедливості та правової визначеності у кримінальному судочинстві, оскільки забезпечує точне застосування норми права до конкретних обставин. Водночас помилки у кваліфікації кримінальних правопорушень здатні призвести не лише до неправильної міри покарання, а й до серйозних соціально-правових наслідків, таких як відчуття безкарності чи надмірної суворості з боку держави.

Освітній компонент формує у здобувачів вищої освіти вміння орієнтуватися в складних теоретичних конструкціях кваліфікації кримінальних правопорушень, застосовувати методологічні підходи для визначення правової сутності діянь та відмежування суміжних складів кримінальних правопорушень. Особлива увага приділяється аналізу наукових концепцій, категоріального апарату кваліфікації кримінальних правопорушень, співвідношенню норм Загальної та Особливої частин кримінального закону, а також дослідженню судової практики. Програма курсу передбачає вивчення як універсальних принципів кваліфікації кримінальних правопорушень, так і специфічних особливостей щодо окремих їх видів.

Дисципліна має прикладне значення, оскільки поєднує теоретичний аналіз з практикою правозастосування. У процесі навчання здобувачі опановують інструментарій кваліфікаційного аналізу кримінальних правопорушень, розглядають проблемні та дискусійні питання, знайомляться з прецедентами судової практики, що сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх правоохоронців. Таким чином, курс покликаний за-

безпечити високий рівень підготовки фахівців, здатних правильно і науково обґрунтовано здійснювати кваліфікацію кримінальних правопорушень.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти цілісного наукового уявлення про методологічні засади кримінально-правової кваліфікації, вироблення навичок застосування сучасних методів правового аналізу для забезпечення єдності та обґрунтованості правозастосування, а також розвиток здатності до критичної оцінки існуючих доктринальних підходів і практики національних та міжнародних судових інституцій.

Завданням вивчення даної навчальної дисципліни є систематизація знань про методологічні принципи, категорії, прийоми та логічні конструкції кваліфікації кримінальних правопорушень; оволодіння методами відмежування суміжних складів кримінальних правопорушень, подолання конкуренції кримінально-правових норм і вирішення колізійних ситуацій; формування умінь застосовувати методологічні інструменти для інтерпретації та обґрунтованого застосування положень кримінального закону; розвиток здатності до виявлення актуальних проблем кваліфікації та пошуку шляхів їх вирішення з урахуванням практики Верховного Суду та рішень Європейського суду з прав людини. Опанування освітнього компоненту спрямоване на інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, забезпечення когнітивного та дослідницького потенціалу здобувачів, формування здатності до наукової рефлексії та аргументованого відстоювання власної позиції у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У процесі реалізації програми дисципліни «Методологія кваліфікації кримінальних правопорушень» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

ІК Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері правоохоронної діяльності та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

- ЗК 1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 4.** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК 5.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 7.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 8.** Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 9.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 10.** Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні компетентності:

- СК 1.** Здатність брати участь у розробленні та кваліфіковано застосовувати нормативно–правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності.
- СК 2.** Здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків.
- СК 3.** Здатність виявляти та аналізувати причини та

- умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживати заходи для їх усунення.
- СК 5. Здатність давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності.
- СК 9. Здатність обирати оптимальні методи й засоби забезпечення публічної безпеки і порядку.
- СК 15. Здатність вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень, заходів, спрямованих на усунення загроз приватним та публічним інтересам людини й держави.
- СК 16. Здатність виявляти, аналізувати та нейтралізувати загрози, пов'язані з транснаціональною організованою злочинністю, зокрема у сферах торгівлі людьми, нелегальної міграції, незаконного обігу зброї, наркотиків, відмивання коштів та кіберзлочинності.
- СК 18. Здатність здійснювати професійну діяльність у сфері митної безпеки, спрямовану на запобігання та протидію контрабанді, ухиленню від сплати митних платежів, незаконному переміщенню товарів і стратегічних ресурсів через державний кордон, а також на захист економічної та національної безпеки держави.

Навчальна дисципліна «Методологія кваліфікації кримінальних правопорушень» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (РН)**, передбачених освітньою програмою:

- РН 1. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців; зокрема, під час публічних виступів, дискусій, проведення занять.
- РН 4. Узагальнювати практичні результати роботи і

- пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів.
- РН 5. Аналізувати умови і причини вчинення правопорушень, визначати шляхи їх усунення
- РН 8. Забезпечувати законність та правопорядок, захист прав та інтересів особистості, суспільства, держави з використанням ефективних методів й засобів забезпечення публічної безпеки і порядку в межах виконання своїх посадових обов'язків.
- РН 11. Розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності.
- РН 12. Надавати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності
- РН 15. Модифікувати основні методи та засоби забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку.
- РН 20. Здійснювати професійну діяльність у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності, зокрема у напрямках протидії торгівлі людьми, нелегальній міграції, контрабанді, відмиванню коштів, незаконному обігу зброї, наркотиків та кіберзлочинності.
- РН 21. Реалізовувати механізми міжнародного співробітництва та правової допомоги у сфері кримінальних правопорушень, у тому числі шляхом застосування міжнародних договорів, процедур екстрадиції, спільних слідчих груп, каналів обміну оперативною інформацією.
- РН 22. Забезпечувати митну безпеку як складову національної безпеки держави, здійснювати аналіз та

контроль транскордонних потоків з метою виявлення й запобігання контрабанді, незаконному переміщенню стратегічних ресурсів та фінансовим правопорушенням у митній сфері

До запланованих результатів навчання також належать: **демонструвати** розуміння методологічних засад кваліфікації кримінальних правопорушень, сучасних наукових підходів і дискусій у цій сфері; знання особливостей кваліфікації кримінальних правопорушень у структурі кримінально-правової політики та в умовах воєнного стану; усвідомлення практичної значущості рішень Верховного Суду та Європейського суду з прав людини у сфері кваліфікації; **узагальнювати** характеристики кримінально-правових інститутів у їх взаємозв'язку з криміналізацією, декриміналізацією та індивідуалізацією покарання; сучасні наукові концепції та методологічні підходи до кваліфікації кримінальних правопорушень; тенденції розвитку методології в умовах цифровізації, євроінтеграції та транснаціональних викликів; **застосовувати** положення загальної теорії кваліфікації при конкуренції та колізії кримінально-правових норм; методологічні підходи при кваліфікації множинності кримінальних правопорушень, стадій їх вчинення та форм співучасті; практику національних судів та ЄСПЛ для вирішення складних питань кваліфікації кримінальних правопорушень; **встановлювати** прогалини та суперечності у чинному кримінальному законодавстві; причини типових кваліфікаційних помилок, що виникають у судовій та правоохоронній практиці; методи усунення виявлених недоліків у – кваліфікації кримінальних правопорушень; **аналізувати** наукові дискусії щодо методології кваліфікації кримінальних правопорушень, практику Верховного Суду, ЄСПЛ та правоохоронних органів, вплив воєнного стану та інших надзвичайних умов на практику кваліфікації кримінальних правопорушень; **оцінювати** ефективність існуючих методологічних підходів до кваліфікації кримінальних правопорушень, значення прецедентних рішень для забезпечення єдності правозастосування, а також перспективи розвитку методології кваліфікації в умовах сучасних трансформацій кримінального права.

3. СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усь ого	у тому числі			усьо- го	у тому числі		
		ле- кц.	пра к	сам · роб.		ле- кц.	пр ак	сам. роб.
Тема 1. Методологічні засади кваліфікації кримінальних правопорушень: сучасні підходи, наукові дискусії та практичне значення.	8	2	2	4	8	1	1	6
Тема 2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у структурі кримінально-правової політики: взаємозв'язок із криміналізацією, декриміналізацією та індивідуалізацією покарання.	8	2	2	4	7	1		6
Тема 3. Кваліфікація	8	2	2	4	8	1	1	6

кримінальних правопорушень у контексті конкуренції та колізії норм: методологія вирішення складних випадків								
Тема 4. Судова практика та прецедентне значення рішень Верховного Суду й ЄСПЛ у питаннях кваліфікації кримінальних правопорушень	8	2	2	4	8	1	1	6
Тема 5. Методологічні аспекти кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних із співучастю, множинністю та стадіями кримінально протиправної діяльності.	14	4	4	6	10	1	1	8
Тема 6. Кваліфікація	8	2	2	4	8	1	1	6

кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану								
Тема 7. Кваліфікаційні помилки: доктринальний аналіз, типові приклади з практики, методи виявлення та запобігання	10	2	4	4	10	1	1	8
Тема 8. Перспективи розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень: цифровізація кримінального права, транснаціональна злочинність, євроінтеграційні процеси	8	2	2	4	7	1		6
Підготовка до семестрового контролю	6			6	6			6

4. ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Тема 1.

Методологічні засади кваліфікації кримінальних правопорушень: сучасні підходи, наукові дискусії та практичне значення

Поняття методології у правовій науці та її значення для кримінально-правової кваліфікації. Методологія кваліфікації кримінальних правопорушень та її співвідношення з загальною теорією права й кримінально-правовою доктриною. Кваліфікації як наукова категорія та практичний інструмент правозастосування. Основні наукові підходи до визначення поняття «кваліфікація». Співвідношення понять «кримінально-правова кваліфікація» та «кваліфікація кримінального правопорушення». Система принципів як основа кваліфікації кримінальних правопорушень. Загальноправові принципи у структурі кваліфікації кримінальних правопорушень. Спеціальні кримінально-правові принципи: законність, визначеність, стабільність, єдність судової практики. Принципи об'єктивності, точності, повноти та індивідуалізації у кваліфікаційній діяльності. Принцип вирішення сумнівів на користь особи та його методологічне значення. Принцип недопустимості подвійного інкримінування та принцип стабільності кваліфікації. Сучасні наукові дискусії щодо сутності методологічних засад кваліфікації: формалізм vs. соціально-правовий підхід. Проблема меж тлумачення кримінального закону як методологічна проблема кваліфікації. Співвідношення фактичної та нормативної підстав кваліфікації кримінальних правопорушень. Стадії та етапи кваліфікаційної діяльності в методологічному вимірі. Формула кваліфікації як відображення методологічних підходів. Правила кримінально-правової кваліфікації як елемент методологічних засад. Практичне значення методологічних засад кваліфікації кримінальних правопорушень: кримінально-правове, процесуальне, криміналістичне, кримінологічне, соціальне, етичне.

Тема 2.

Кваліфікація кримінальних правопорушень у структурі кримінально-правової політики: взаємозв'язок із криміналізацією, декриміналізацією та індивідуалізацією покарання

Місце інституту кваліфікації кримінальних правопорушень у структурі кримінально-правової політики держави. Значення кваліфікації кримінальних правопорушень для визначення меж криміналізації суспільно небезпечних діянь. Кваліфікація кримінальних правопорушень як інструмент впровадження нових складів кримінальних правопорушень у практику. Роль кваліфікації у процесі декриміналізації кримінальних правопорушень. Вплив декриміналізації кримінальних правопорушень на перегляд раніше ухвалених судових рішень. Кваліфікація кримінальних правопорушень та реалізація принципу індивідуалізації покарання. Кваліфікація кримінальних правопорушень як фактор забезпечення пропорційності та справедливості покарання. Принципи кримінально-правової політики як інструменти правотворчої та правозастосовної імплементації рішень (законність, передбачуваність, пропорційність, індивідуалізація) у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень. Принцип законності у кваліфікації кримінальних правопорушень як засаднича вимога кримінально-правової політики. Принцип стабільності та передбачуваності у кваліфікаційній практиці. Принцип справедливості та індивідуалізації при кваліфікації кримінальних правопорушень. Єдність кваліфікаційної практики як умова ефективності кримінально-правової політики. Практика Верховного Суду у забезпеченні єдності та стабільності кваліфікації кримінальних правопорушень. Доктринальні підходи до співвідношення кримінально-правової політики та інституту кваліфікації кримінальних правопорушень. Вплив політичних чинників на інститут кваліфікації кримінальних правопорушень. Наукові дискусії щодо меж допустимого впливу політики на кваліфікацію кримінальних правопорушень. Практичне значення кваліфікації кримінальних правопорушень для ефективності кримінально-правової політики. Кваліфікація кримінальних правопорушень як умова стабільності кримінального законодавства. Кваліфікація кримінальних правопорушень як чинник

гармонізації національного кримінального права з міжнародними стандартами. Значення правильної кваліфікації кримінальних правопорушень для забезпечення довіри суспільства до кримінальної юстиції.

Тема 3.

Кваліфікація кримінальних правопорушень у контексті конкуренції та колізії норм: методологія вирішення складних випадків

Поняття, види та значення колізії та конкуренції в кримінальному праві. Об'єкт колізії та конкуренції в кримінальному праві. Види колізій в кримінальному праві. Кваліфікація кримінального правопорушення при темпоральній (часовій) колізії. Кваліфікація кримінального правопорушення при просторовій (територіальній) колізії. Кваліфікація кримінального правопорушення при ієрархічній колізії. Колізії між положеннями Конституції України та статтями КК України. Колізії між статтями Загальної та Особливої частин КК України та шляхи їх усунення. Види конкуренції в кримінальному праві. Кваліфікація кримінального правопорушення при конкуренції загальної та спеціальної кримінально-правових норм. Кваліфікація кримінального правопорушення при конкуренції кримінально-правових норм, частини та цілого. Кваліфікація кримінального правопорушення при конкуренції спеціальних кримінально-правових норм.

Поняття колізії та конкуренції кримінально-правових норм і їхнє методологічне значення для кваліфікації кримінальних правопорушень. Класифікація колізій у кримінальному праві та проблеми відмежування від конкуренції норм. Об'єкт колізії та конкуренції у кримінальному праві. Темпоральна (часова) колізія норм кримінального закону та її вплив на кваліфікацію кримінальних правопорушень. Просторова (територіальна) колізія кримінально-правових норм і проблеми юрисдикції при кваліфікації кримінальних правопорушень. Ієрархічна колізія кримінально-правових норм та її вирішення в процесі кваліфікації кримінальних правопорушень. Колізії між положеннями Конституції України та нормами Кримінального кодексу: теоретичні й практичні аспекти кваліфікації кримінальних правопо-

рушень. Колізії між статтями Загальної та Особливої частин Кримінального кодексу: проблеми системного тлумачення та застосування. Методологія подолання колізій кримінально-правових норм у доктрині та судовій практиці.

Поняття та види конкуренції кримінально-правових норм. Кваліфікація кримінального правопорушення при конкуренції загальної та спеціальної кримінально-правової норми. Кваліфікація кримінального правопорушення при конкуренції норми-частини та норми-цілого. Кваліфікація кримінального правопорушення при конкуренції спеціальних кримінально-правових норм. Міжнародні кримінально-правові стандарти та їх колізія з національним законодавством у процесі кваліфікації кримінальних правопорушень. Роль практики Верховного Суду та ЄСПЛ у вирішенні складних випадків конкуренції та колізії норм. Доктринальні підходи до тлумачення та подолання колізій у кримінальному праві. Методологічні підходи до кваліфікації кримінальних правопорушень у складних випадках конкуренції та колізій. Практичне значення правильної кваліфікації при конкуренції та колізії норм для забезпечення єдності правозастосування.

Тема 4.

Судова практика та прецедентне значення рішень Верховного Суду й ЄСПЛ у питаннях кваліфікації кримінальних правопорушень

Поняття, види та значення судового тлумачення кримінального закону. Правова природа та методологічне значення правових позицій Верховного Суду для кваліфікації кримінальних правопорушень. Ознаки та види правових позицій Верховного Суду. Правові позиції, сформульовані Великою палатою Верховного Суду та об'єднаними палатами Касаційного кримінального суду щодо інститутів і норм Загальної частини КК України. Правові позиції, сформульовані судовими палатами Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо окремих категорій складів кримінальних правопорушень. Особливості інтерпретаційної діяльності Верховного Суду в умовах воєнного стану. Практика Європейського суду з прав людини та її вплив на національну

практику кваліфікації кримінальних правопорушень. Проблема узгодження правових позицій Верховного Суду та ЄСПЛ у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень.

Тема 5.

Методологічні аспекти кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних із співучастю, множинністю та стадіями кримінально протиправної діяльності

Поняття та методологічні засади кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті. Форми співучасті та їх відображення у формулі кваліфікації. Кваліфікаційне значення ролей співучасників і проблеми їх відмежування від причетності. Особливості кваліфікації співучасті зі спеціальним суб'єктом. Експес співучасника та невдала співучасть: методологічні та практичні проблеми. Кваліфікація при добровільній відмові співучасників. Поняття та види множинності кримінальних правопорушень, їх відмінність від конкуренції норм. Особливості кваліфікації повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень. Закінчене кримінальне правопорушення та його співвідношення із готуванням, замахом, добровільною відмовою від кримінального правопорушення. Проблемні аспекти кваліфікації триваючих і продовжуваних кримінальних правопорушень. Доктринальні дискусії щодо меж відмежування стадій і множинності кримінальних правопорушень, а також практика Верховного Суду й ЄСПЛ у цих питаннях.

Тема 6.

Кваліфікація кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану

Поняття та методологічні особливості кваліфікації кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки та порядку несення військової служби. Колабораційна діяльність та державна зрада як ключові склади кримінальних правопорушень у період воєнного стану. Кваліфікація воєнних злочинів у співвідношенні з міжнародним гуманітарним правом. Проблема конкуренції норм у кваліфіка-

ції правопорушень, учинених у зоні бойових дій. Судова практика Верховного Суду, Конституційного Суду та ЄСПЛ у питаннях кваліфікації кримінальних правопорушень воєнного часу. Вплив рішень Міжнародного кримінального суду на гармонізацію української практики. Особливості врахування мотиву, мети та контексту збройного конфлікту при кваліфікації кримінальних правопорушень. Кваліфікаційні ризики, пов'язані з розширеним тлумаченням нових складів кримінальних правопорушень.

Тема 7.

Кваліфікаційні помилки: доктринальний аналіз, типові приклади з практики, методи виявлення та запобігання

Поняття, види та значення кваліфікаційної помилки. Причини виникнення кваліфікаційної помилки. Типові приклади кваліфікаційних помилок у судовій практиці. Виявлення та усунення кваліфікаційних помилок на стадії досудового розслідування. Усунення кваліфікаційних помилок у судовому розгляді, апеляційному та касаційному провадженні. Перегляд судових рішень за виключними обставинами. Превенція кваліфікаційних помилок. Методологічне значення кваліфікаційних помилок для розвитку кримінально-правової доктрини. Значення кваліфікаційних помилок для кримінально-правової політики та захисту прав людини.

Поняття та класифікація видів зміни кримінально-правової кваліфікації. Зміна кваліфікації у зв'язку з прийняттям нового кримінального закону, співвідношення *lex mitior* та *lex severior* у контексті воєнного стану. Особливості зміни кваліфікації у зв'язку з виявленням нових фактичних обставин кримінального провадження. Методологічні критерії розмежування зміни кваліфікації та виправлення кваліфікаційної помилки.

Тема 8.

Перспективи розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень: цифровізація кримінального права, транснаціональна злочинність, євроінтеграційні процеси

Поняття та напрями розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень. Кваліфікація кримінальних пра-

вопорушень в умовах цифровізації кримінального права. Використання цифрових доказів та електронних джерел інформації у кваліфікації кримінальних правопорушень. Проблеми застосування штучного інтелекту й автоматизованих систем у процесі кваліфікації кримінальних правопорушень. Методологічні особливості кваліфікації транснаціональних кримінальних правопорушень. Конкуренція юрисдикцій і колізії між національними та міжнародними нормами при кваліфікації кримінальних правопорушень. Роль міжнародних стандартів і практики міжнародних судових інституцій у розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень. Євроінтеграційні процеси та їхній вплив на гармонізацію українського кримінального права з правом Європейського Союзу. Перспективи формування єдиного європейського підходу до кваліфікації кримінальних правопорушень.

5. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.

Методологічні засади кваліфікації кримінальних правопорушень: сучасні підходи, наукові дискусії та практичне значення

ПЛАН

1. Методологічні засади кваліфікації кримінальних правопорушень та їх значення у структурі правозастосовної діяльності.

2. Доктринальні підходи до співвідношення понять «кримінально-правова кваліфікація» та «кваліфікація кримінального правопорушення».

3. Проблема визначення та практичного застосування фактичної та нормативної підстав кваліфікації кримінальних правопорушень.

4. Система принципів кваліфікації кримінальних правопорушень та їхнє значення для забезпечення єдності судової практики.

5. Стадії та етапи кваліфікаційної діяльності: теоретичні моделі та практичні виклики.

6. Формула кваліфікації як відображення методологічних підходів у кримінально-правовій й доктрині та правозастосуванні.

7. Правила кваліфікації кримінальних правопорушень як інструмент систематизації та подолання колізій у правозастосовній практиці.

8. Практичне та міждисциплінарне значення правильної кваліфікації кримінальних правопорушень: кримінально-правовий, процесуальний, кримінологічний та етичний виміри.

Теоретичні питання

1. Що таке «методологія» та яке її значення для кримінально-правової кваліфікації?

2. Як співвідноситься методологія кваліфікації кримінальних правопорушень із загальною теорією права та кримінально-правовою доктриною?

3. Чим зумовлена подвійна природа кваліфікації як наукової категорії та практичного інструмента правозастосування?

4. Які основні наукові підходи сформувалися у визначенні поняття «кваліфікація»?

5. У чому полягає співвідношення між поняттями «кримінально-правова кваліфікація» та «кваліфікація кримінального правопорушення»?

6. Яке значення має система принципів для кваліфікації кримінальних правопорушень?

7. Які загальноправові принципи визначають засади кваліфікації кримінальних правопорушень?

8. Як спеціальні кримінально-правові принципи (законність, визначеність, стабільність, єдність судової практики) впливають на кваліфікаційну діяльність?

9. У чому полягає роль принципів об'єктивності, точності, повноти та індивідуалізації у процесі кваліфікації?

10. Яке методологічне значення має принцип вирішення сумнівів на користь особи?

11. Чому принцип недопустимості подвійного інкримінування та принцип стабільності кваліфікації є ключовими у правозастосуванні?

12. Які наукові дискусії існують щодо сутності методологічних засад кваліфікації: формалізм чи соціально-правовий підхід?

13. Як проблема меж тлумачення кримінального закону постає як методологічна проблема кваліфікації?

14. У чому полягає співвідношення фактичної та нормативної підстав кваліфікації кримінальних правопорушень?

15. Які стадії та етапи кваліфікаційної діяльності можна виокремити в методологічному вимірі?

16. Як формула кваліфікації відображає методологічні підходи до оцінки кримінально-правових явищ?

17. Яке місце займають правила кримінально-правової кваліфікації у системі методологічних засад?

18. У чому полягає практичне значення методології кваліфікації кримінальних правопорушень для кримінально-правової,

процесуальної, криміналістичної, кримінологічної, соціальної та етичної сфер?

Практичні завдання

1. Слідчий кваліфікував дії громадянина К., який, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, викрав із магазину продукти харчування на суму 400 грн., за ч. 1 ст. 185 КК України. Однак під час перевірки матеріалів прокурор вказав, що в діях К. відсутній склад кримінального правопорушення, оскільки розмір шкоди не досяг мінімального порогу, встановленого законом. У зв'язку з цим дії К. слід розглядати як адміністративне правопорушення за ст. 51 КУпАП (дрібне викрадення чужого майна).

Чи правильно вчинив прокурор? Які методологічні принципи кваліфікації тут проявляються? Яке рішення відповідає доктрині та практиці?

2. Слідчий кваліфікував дії Т., який, намагаючись заволодіти автомобілем, проник на територію приватного гаража, але був затриманий власником до моменту запуску двигуна, за ч. 2 ст. 289 КК України (незаконне заволодіння транспортним засобом).

Чи правильна ця кваліфікація? Визначте, чи є це готуванням, замахом чи закінченим складом. Які стадії кваліфікаційної діяльності були проігноровані слідчим?

3. У ході розслідування встановлено, що громадянин С. систематично продавав у мережі Інтернет електронні копії музичних творів без дозволу авторів. Слідчий кваліфікував ці дії за ст. 176 КК України (порушення авторського права і суміжних прав). Захист наполягав, що насправді йдеться лише про адміністративне правопорушення, адже шкода не доведена. Чи є підстави для кримінально-правової кваліфікації? Як співвідноситься фактична та нормативна підстава кримінально-правової кваліфікації у даній ситуації?

4. Громадянин М. здійснив розбійний напад на підприємця, але суд, розглядаючи справу, визнав у діях М. лише грабіж, мотивуючи це недостатністю доказів застосування насильства, небезпечного для життя чи здоров'я. Прокуратура подала апе-

ляційну скаргу, посилаючись на порушення принципу повноти та точності кваліфікації.

Чи обґрунтована апеляція? Які принципи кваліфікації були порушені судом? Як правильно визначити склад кримінального правопорушення?

5. При вирішенні питання про обрання запобіжного заходу щодо Н. слідчий суддя звернув увагу, що слідчий інкримінував йому одночасно ч. 2 ст. 190 КК України (шахрайство) та ч. 3 ст. 185 КК України (крадіжка), хоча фактично мала місце лише одна дія — обман із метою заволодіння майном.

Чи правильною є така подвійна кваліфікація? Який методологічний принцип тут порушено? Як слід сформулювати правильну формулу кваліфікації?

Питання для дискусії:

1. Чи можна розглядати кваліфікацію кримінальних правопорушень виключно як формально-юридичний процес, чи вона неминуче має соціально-правовий вимір?

2. Наскільки виправданим є виокремлення понять «кримінально-правова кваліфікація» та «кваліфікація кримінального правопорушення» — чи це різні явища, чи лише різні формулювання одного й того самого?

3. Чи повинна доктрина кваліфікації базуватися на принципі стабільності, якщо динаміка суспільних процесів вимагає гнучкості та адаптивності тлумачення норм?

4. Наскільки принцип вирішення сумнівів на користь особи узгоджується з вимогами точності й об'єктивності кваліфікації?

5. Чи є доцільним закріплення у законодавстві вичерпного переліку принципів кримінально-правової кваліфікації, чи їхнє формулювання має залишатися прерогативою науки та судової практики?

6. Якими є межі допустимого суддівського тлумачення кримінального закону: де закінчується методологічний аналіз і починається судове «правотворення»?

7. Чи можна вважати формулу кваліфікації лише технічним інструментом, чи вона має власне методологічне й правозахисне значення?

8. Чи є можливим уніфікувати правила кваліфікації на рівні закону, чи вони повинні залишатися результатом доктринальної розробки та судової практики?

9. Наскільки співвідношення фактичної та нормативної підстав кваліфікації може впливати на результат — чи має пріоритет «буква закону» чи «фактичні обставини»?

10. Чи є методологія кваліфікації універсальною для всіх правопорушень, чи необхідні окремі спеціальні підходи залежно від категорії злочину (наприклад, військові злочини, злочини проти правосуддя, міжнародні злочини)?

Тема 2.

Кваліфікація кримінальних правопорушень у структурі кримінально-правової політики: взаємозв'язок із криміналізацією, декриміналізацією та індивідуалізацією покарання

ПЛАН

1. Кваліфікація кримінальних правопорушень як елемент кримінально-правової політики держави.

2. Взаємозв'язок кваліфікації кримінальних правопорушень з процесом криміналізації суспільно небезпечних діянь.

3. Кваліфікація та декриміналізація: проблеми узгодження нормативних змін і правозастосовної практики.

4. Вплив інституту кваліфікації на індивідуалізацію покарання.

5. Принципи кримінально-правової політики та їхнє відображення у кваліфікаційній діяльності.

6. Єдність і стабільність кваліфікаційної практики як умова ефективної реалізації кримінально-правової політики.

7. Наукові дискусії щодо меж впливу політичних рішень на доктрину та практику кваліфікації кримінальних правопорушень.

8. Практичне значення правильності кваліфікації кримінальних правопорушень для реалізації завдань кримінально-правової політики.

Теоретичні питання:

1. Яке місце займає кваліфікація кримінальних правопорушень у структурі кримінально-правової політики?

2. Як кваліфікація пов'язана з процесом криміналізації нових видів суспільно небезпечних діянь?

3. У чому полягає взаємозв'язок кваліфікації кримінальних правопорушень з декриміналізацією та які проблеми виникають при узгодженні новел законодавства з усталеною практикою?

4. Як інститут кваліфікації кримінальних правопорушень впливає на індивідуалізацію покарання у конкретних кримінальних провадженнях?

5. Які принципи кримінально-правової політики відображаються у кваліфікаційній діяльності?

6. Яке значення мають стабільність і єдність кваліфікаційної практики для забезпечення ефективності кримінально-правової політики?

7. У чому полягають сучасні доктринальні дискусії щодо співвідношення кримінально-правової політики та інституту кваліфікації кримінальних правопорушень ?

Практичні питання:

1. Як кваліфікувати діяння, якщо законодавець щойно криміналізував новий вид суспільно небезпечної поведінки, але відсутня усталена судова практика?

2. Як суд має діяти, якщо на момент вчинення діяння воно було кримінально караним, але під час розгляду справи втратило статус кримінального правопорушення?

3. У яких випадках неправильна кваліфікація кримінального правопорушення може призвести до призначення невинувато суворого або надто м'якого покарання?

4. Як забезпечити стабільність кваліфікації кримінального правопорушення у справах, пов'язаних з економічними правопорушеннями, коли законодавство часто змінюється?

5. Як застосувати принцип вирішення сумнівів на користь особи у випадку колізії між нормами, що визначають кримінальну відповідальність?

6. Як діяти органам досудового розслідування, якщо міжнародні стандарти (наприклад, рішення ЄСПЛ) передбачають інший підхід до кваліфікації кримінального правопорушення, ніж внутрішня практика?

7. Як визначити правильну кваліфікацію у разі множинності кримінальних правопорушень, якщо один із них був декриміналізований?

8. Які наслідки для кримінально-правової політики може мати масове скасування вироків у зв'язку з неправильною кваліфікацією діянь?

Питання для дискусії:

1. Чи можна розглядати кваліфікацію кримінальних правопорушень як інструмент реалізації політичних рішень, чи вона повинна залишатися виключно правовою категорією?

2. Наскільки процес криміналізації впливає на стабільність кваліфікаційної практики?

3. Чи не суперечить практика декриміналізації принципу стабільності та передбачуваності кримінального закону?

4. Чи забезпечує інститут кваліфікації кримінальних правопорушень належний баланс між суворістю кримінально-правових заборон та індивідуалізацією покарання?

5. Наскільки допустимим є вплив політичної кон'юнктури на підходи до кваліфікації кримінальних правопорушень?

6. Чи можна досягти єдності кваліфікаційної практики за умов частих змін кримінального законодавства?

7. Яким чином міжнародні стандарти у сфері кримінальної політики впливають на національну практику кваліфікації кримінальних правопорушень?

8. Чи потребує сучасна Україна розробки спеціальної доктрини «політики кваліфікації кримінальних правопорушень» у контексті воєнного стану та євроінтеграційних процесів?

9. Які ризики виникають у випадку невідповідності кваліфікаційної практики задекларованим засадам кримінально-правової політики?

10. Чи можна розглядати неправильну кваліфікацію кримінальних правопорушень як системний дефект кримінально-правової політики?

Тема 3.

Кваліфікація кримінальних правопорушень у контексті конкуренції та колізій норм: методологія вирішення складних випадків

ПЛАН

1. Колізія та конкуренція кримінально-правових норм як методологічна проблема кваліфікації кримінальних правопорушень.

2. Класифікація колізій у кримінальному праві та їх значення для правозастосування.

3. Кваліфікація кримінального правопорушення у випадках:

- темпоральної (часової) колізії кримінально-правових норм;
- просторової (територіальної) колізії кримінально-правових норм;
- ієрархічної колізії кримінально-правових норм.

4. Конституційні колізії: співвідношення положень Конституції України та статей Кримінального кодексу України у кваліфікації кримінальних правопорушень.

5. Колізії між нормами Загальної та Особливої частин КК України: методологічні підходи до виявлення та шляхи їх подолання.

6. Види конкуренції кримінально-правових норм і їхнє значення для кваліфікації кримінальних правопорушень.

7. Кваліфікація кримінального правопорушення у випадках:

- конкуренції загальної та спеціальної норми;
- конкуренції норми—частини та норми—цілого;
- конкуренції кількох спеціальних кримінально-правових норм.

8. Колізії між національними кримінально-правовими нормами та міжнародними стандартами (ЄСПЛ, міжнародне гуманітарне право).

9. Судова практика та доктринальні підходи до вирішення складних випадків конкуренції та колізій кримінально-правових норм.

Теоретичні питання

1. У чому полягає методологічна різниця між конкуренцією та колізією кримінально-правових норм?

2. Які критерії дозволяють відмежувати конкуренцію норм від реальної чи ідеальної сукупності кримінальних правопорушень?

3. Які проблеми виникають при темпоральній (часовій) колізії норм і як вони впливають на кваліфікацію кримінальних правопорушень?

4. У чому полягають особливості просторової (територіальної) колізії у кримінальному праві та які проблеми виникають при міжнародній юрисдикції?

5. Як вирішуються ієрархічні колізії між нормами Конституції України та статтями Кримінального кодексу України?

6. Яке значення мають колізії між Загальною та Особливою частинами КК України для системного тлумачення норм?

7. Які методи пропонуються доктриною для подолання конкуренції загальної та спеціальної кримінально-правових норм?

8. У чому полягають складності кваліфікації при конкуренції норми–частини та норми–цілого?

9. Які доктринальні підходи існують до вирішення конкуренції кількох спеціальних норм?

10. Яке значення мають міжнародні кримінально-правові стандарти (ЄСПЛ, Римський статут) у випадках колізії з національним законодавством?

Практичні питання

1. Як кваліфікувати діяння, якщо закон змінювався кілька разів між моментом вчинення кримінального правопорушення і винесенням вироку?

2. Як кваліфікувати дії особи у випадку конкуренції між ст. 115 КК України (умисне вбивство) та ст. 118 КК України (умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони)?

3. Який підхід застосувати при конкуренції ст. 364 КК України (зловживання владою) та ст. 368 КК України (одержання неправомірної вигоди)?

4. Як вирішити колізію між нормами КК України та міжнародними договорами, які передбачають інший стандарт відповідальності?

5. Як кваліфікувати діяння, якщо воно водночас охоплюється кількома спеціальними нормами різного ступеня деталізації?

6. Як визначити правильну кваліфікацію, якщо одна з норм визнана неконституційною, але ще не виключена із КК?

7. Як діяти у випадку множинності кримінальних правопорушень, коли одна з норм, що підлягала застосуванню, була декриміналізована?

8. Громадянин Коваленко, працюючи у приватній охоронній компанії, перевищив свої повноваження і, діючи під виглядом виконання службових обов'язків, затримав особу, яку він підозрював у крадіжці. Під час «затримання» Коваленко наніс потерпілому декілька ударів, спричинивши тілесні ушкодження середньої тяжкості.

Як визначити пріоритетну норму при кваліфікації дії Коваленка: як службове кримінальне правопорушення чи як загальнокримінальне посягання?

9. Олена, маючи намір примусити колегу відмовитися від участі у конкурсі на посаду, поширювала неправдиві відомості в мережі Інтернет, а також погрожувала фізичною розправою. Погрози вона супроводжувала завданням легких тілесних ушкоджень.

Чи є конкуренція між ст. 125 КК України (умисне легке тілесне ушкодження) та ст. 129 КК України (погроза вбивством)?

Чи можна кваліфікувати дії Олени за ст. 356 КК України (самоправство), якщо її метою було примусове усунення конкурента з професійної діяльності?

Як відмежувати конкуренцію норм від реальної сукупності кримінальних правопорушень у цій ситуації?

10. Громадянин Василь, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, підпалив автомобіль сусіда з мотиву помсти. Внаслідок займання було пошкоджено не лише автомобіль, але й фасад будинку, що знаходився поруч.

Чи конкурують ч. 1 ст. 194 КК України (умисне пошкодження майна) та ч. 2 ст. 194 КК України (пошкодження майна шляхом підпалу), якщо в діянні присутній кваліфікуючий спосіб?

Чи виникає конкуренція між ст. 194 КК України та ст. 270 КК України (порушення правил пожежної безпеки), якщо дії Василя становили загрозу іншим будівлям?

Як розмежувати умисне пошкодження майна та можливе порушення правил пожежної безпеки?

Питання для дискусії

1. Чи можна вважати конкуренцію та колізію норм проявом недосконалості кримінального закону, чи це неминучий результат розвитку права?

2. Наскільки коректним є застосування принципу «*lex posterior derogat priori*» у кримінальному праві з огляду на заборону зворотної дії закону?

3. Чи завжди принцип «*lex specialis derogat generali*» гарантує справедливість і точність кваліфікації кримінальних правопорушень?

4. Чи допустиме застосування аналогії закону у випадках колізії кримінально-правових норм?

5. Чи підриває стабільність правової системи практика ЄСПЛ, коли вона передбачає підходи до кваліфікації кримінальних правопорушень, відмінні від національних?

6. Чи потрібне законодавче закріплення загальних правил вирішення конкуренції та колізій у кримінальному праві?

7. Чи може кримінально-правова доктрина відігравати нормативну роль у подоланні колізій, чи її значення має бути лише орієнтовним?

8. Чи можлива уніфікація підходів до вирішення колізій на рівні європейського кримінального права?

Тема 4.

Судова практика та прецедентне значення рішень Верховного Суду й ЄСПЛ у питаннях кваліфікації кримінальних правопорушень

ПЛАН

1. Поняття та значення судового тлумачення кримінального закону в системі кримінально-правової кваліфікації.

2. Правова природа, ознаки та класифікація правових позицій Верховного Суду.

3. Висновки Великої Палати Верховного Суду щодо інститутів і норм Загальної частини КК України.

4. Правові позиції об'єднаної палати Касаційного кримінального суду та їх вплив на стабільність кваліфікаційної практики.

5. Правові позиції судових палат Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо окремих категорій складів кримінальних правопорушень.

6. Особливості інтерпретаційної діяльності Верховного Суду у період воєнного стану.

7. Практика ЄСПЛ як джерело стандартів визначеності та передбачуваності у кваліфікації кримінальних правопорушень.

8. Проблема гармонізації правових позицій Верховного Суду та ЄСПЛ у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень.

Теоретичні питання

1. У чому полягає методологічна роль судового тлумачення кримінального закону для забезпечення єдності правозастосування?

2. Які доктринальні підходи існують до визначення правової природи правових позицій Верховного Суду?

3. Які класифікаційні критерії дозволяють розмежувати види правових позицій Верховного Суду?

4. Яке значення мають висновки Великої Палати Верховного Суду для системного тлумачення Загальної частини КК України?

5. Які особливості мають правові позиції об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у забезпеченні стабільності кваліфікації кримінальних правопорушень?

6. У чому полягає специфіка інтерпретаційної діяльності судових палат Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду при аналізі складів кримінальних правопорушень?

7. Як вплинув воєнний стан на формування нових підходів до кваліфікації кримінальних правопорушень у практиці Верховного Суду?

8. Які стандарти правової визначеності та передбачуваності впливають із практики ЄСПЛ для кваліфікації кримінальних правопорушень?

9. У чому полягає проблема гармонізації практики Верховного Суду та ЄСПЛ при застосуванні принципів кримінального права?

Практичні питання

1. Як має діяти суд, якщо правова позиція Верховного Суду суперечить практиці ЄСПЛ у конкретній категорії кримінальних проваджень?

2. Як кваліфікувати діяння у випадку, коли відсутнє пряме законодавче визначення, але існує відповідна правова позиція об'єднаної палати Касаційного кримінального суду?

3. Які підходи слід застосувати, якщо різні палати Касаційного кримінального суду сформуливали відмінні позиції щодо кваліфікації одного й того ж складу кримінального правопорушення?

4. Як вирішувати проблему кваліфікації, коли Велика Палата Верховного Суду сформулировала правову позицію, що змінює попередню практику судів нижчих інстанцій?

5. Як має діяти суд у випадку колізії між нормою КК України та стандартами, встановленими у рішеннях ЄСПЛ?

6. Яке практичне значення має правова позиція Верховного Суду для діяльності органів досудового розслідування у процесі кваліфікації кримінального правопорушення?

7. Як застосовувати рішення ЄСПЛ у кримінальних провадженнях щодо порушень свободи вираження поглядів при кваліфікації діянь за національним законодавством?

8. У 2022 році під час воєнного стану законодавець криміналізував діяння, яке раніше розглядалося як дисциплінарний проступок. Особа вчинила таке діяння у 2021 році, тобто до набрання чинності законом.

Чи підлягає особа кримінальній відповідальності, враховуючи принцип незворотності кримінального закону?

9. Під час розслідування справи у 2024 році прокурор кваліфікував дії обвинуваченого за статтею, яка в новій редакції КК

передбачає більш сувору санкцію. Захист наполягає, що має застосовуватися попередня редакція статті, чинна на момент вчинення діяння.

Який закон підлягає застосуванню і як це співвідноситься з кримінально-правовою політикою індивідуалізації покарання?

Питання для дискусії

1. Чи можна розглядати правові позиції Верховного Суду як різновид прецеденту у кримінальному праві України?

2. Чи не виходить судова практика за межі принципу *nullum crimen sine lege*, коли створює нові підходи до кваліфікації кримінального правопорушення?

3. Які ризики виникають для стабільності правової системи у випадку частих змін правових позицій Верховного Суду?

4. Чи має практика ЄСПЛ пріоритет над правовими позиціями Верховного Суду при кваліфікації кримінальних правопорушень?

5. Чи можна вважати, що Велика Палата Верховного Суду формує своєрідну «судову політику» у сфері кримінального права?

6. Чи є допустимим відступ від усталеної практики Верховного Суду в інтересах індивідуальної справедливості?

7. Чи здатне узгодження практики Верховного Суду та ЄСПЛ забезпечити повну гармонізацію кваліфікації кримінальних правопорушень в Україні?

8. Наскільки доцільним є запровадження в Україні спеціальної доктрини «правових позицій» як формального джерела кримінального права?

Тема 5.

Методологічні аспекти кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних із співучастю, множинністю та стадіями кримінально протиправної діяльності

1. Поняття та методологічне значення інституту співучасті для кваліфікації кримінальних правопорушень.

2. Форми співучасті та їх кримінально-правове значення у кваліфікаційній діяльності.

3. Межі застосування інституту співучасті: діяння, у вчиненні яких співучасть неможлива.

4. Експес співучасника та проблеми його кваліфікації.

5. Спеціальний суб'єкт у співучасті: методологічні труднощі кваліфікації кримінальних правопорушень.

6. Множинність кримінальних правопорушень: відмінність від одиначного складеного кримінального правопорушення та конкуренції кримінально-правових норм.

7. Повторність і рецидив кримінальних правопорушень: критерії розмежування та значення для кваліфікації.

8. Сукупність кримінальних правопорушень: ідеальна, реальна та їх відмежування від суміжних кримінально-правових понять.

9. Стадії кримінально протиправної діяльності: методологічні проблеми кваліфікації готування до кримінального правопорушення та замаху на кримінальне правопорушення.

10. Інститут добровільної відмови від кримінального правопорушення: умови правомірності та проблеми відмежування від суміжних явищ.

Теоретичні питання

1. Які методологічні підходи застосовуються при кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті?

2. У чому полягає відмінність між співучастю у кримінальному правопорушенні та причетністю до кримінального правопорушення?

3. Як роль організатора впливає на кваліфікацію порівняно з роллю виконавця, підбурювача чи пособника?

4. Чи можлива співучасть у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом?

5. Які методологічні проблеми виникають при кваліфікації експесу співучасника?

6. Чим відрізняється невдала співучасть від незакінченого кримінального правопорушення?

7. Які доктринальні підходи існують щодо відмежування повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень?

8. Як кваліфікуються триваючі та продовжувані кримінальні правопорушення?

9. Яке значення має практика Верховного Суду для уніфікації підходів до кваліфікації співучасті, множинності та стадій?

10. Як стандарти ЄСПЛ впливають на кваліфікацію дій співучасників і національну практику у питаннях множинності?

Практичні питання

1. Виконавець вчинив розбій, тоді як організатор планував лише крадіжку.

Як кваліфікувати дії кожного та чи є місце ексцес співучасника?

2. Особа сховала зброю після вчинення кримінального правопорушення.

Чи кваліфікуються її дії як пособництво у кримінальному правопорушенні чи причетність до кримінального правопорушення?

3. Група осіб домовилась про грабіж, але один із учасників вчинив умисне вбивство.

Як правильно кваліфікувати їхні дії?

4. Підбурювач схилив до злочину, але виконавець добровільно відмовився від його вчинення.

Чи підлягають дії підбурювача кримінально-правові й кваліфікації?

5. Чи може повторне вчинення злочину без засудження особи за попередній епізод утворювати рецидив?

6. Яким чином слід кваліфікувати тривале ухилення від сплати аліментів: як триваюче чи продовжуване кримінальне правопорушення?

7. Якщо особа виготовила вибухівку, але не встигла її використати, чи є це готуванням до кримінального правопорушення чи замахом на кримінальне правопорушення?

8. Павло домовився з трьома особами про крадіжку автомобіля. Під час вчинення злочину один із співучасників завдав потерпілому тяжкі тілесні ушкодження, що не обговорювалося заздалегідь.

Як кваліфікувати дії кожного співучасника?

Чи має місце ексцес співучасника?

9. Особа підбурила знайомого вчинити підпал будинку конкурента. Виконавець підпалив лише гараж і зупинився, добровільно відмовившись від подальших дій.

Чи підлягає підбурювач кримінальній відповідальності, і за якою нормою кваліфікувати дії виконавця?

10. Громадянин протягом року тричі вчинив шахрайство на невелику суму, але до моменту першого засудження.

Чи утворюють ці дії повторність чи реальну сукупність кримінальних правопорушень?

Яке значення має відсутність вироку на час нових діянь?

11. Під час збройного нападу групою осіб один із учасників виконував лише функцію перевезення злочинців на автомобілі та не був на місці злочину.

Чи визнається він співучасником?

Чи може його роль бути визначена як пособництво у злочині?

Питання для дискусії

1. Чи зберігає актуальність класична конструкція співучасті у сучасному кримінальному праві, з огляду на розвиток організованої та транснаціональної злочинності?

2. Чи варто законодавчо закріпити поняття «невдала співучасть» чи воно є надмірним?

3. Чи є доцільним сучасний поділ на повторність, сукупність і рецидив кримінальних правопорушень, чи їх слід спростити до універсальної категорії множинності кримінальних правопорушень?

4. Наскільки правильним є чинне тлумачення триваючих і продовжуваних кримінальних правопорушень у світлі цифрових і кіберзлочинів?

5. Чи потребує українська модель стадій кримінального правопорушення реформування з урахуванням практики ЄСПЛ і права ЄС?

6. Чи узгоджується доктрина співучасті з принципом індивідуалізації покарання, особливо у складних колективних кримінальних правопорушеннях?

Тема 6.

Кваліфікація кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану

ПЛАН

1. Методологічні засади кваліфікації кримінальних правопорушень у період воєнного стану.
2. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки: проблеми кваліфікації.
3. Державна зрада та колабораційна діяльність: доктринальні та практичні підходи до розмежування.
4. Кваліфікація воєнних злочинів у контексті міжнародного гуманітарного права.
5. Конкуренція норм при кваліфікації діянь, учинених у зоні бойових дій.
6. Вплив судової практики Верховного Суду, Конституційного Суду та ЄСПЛ на кваліфікацію кримінальних правопорушень воєнного часу.
7. Роль практики Міжнародного кримінального суду у формуванні національної практики кваліфікації кримінальних правопорушень.
8. Проблема правової визначеності та межі тлумачення складів кримінальних правопорушень воєнного часу.

Теоретичні питання

1. Які методологічні особливості кваліфікації кримінальних правопорушень у період воєнного стану?
2. У чому полягає відмінність між державною зрадою та колабораційною діяльністю з точки зору складу кримінального правопорушення?
3. Які проблеми виникають у кваліфікації воєнних злочинів з огляду на міжнародне гуманітарне право?
4. Як співвідносяться національні склади кримінальних правопорушень і міжнародні стандарти кримінальної відповідальності за воєнні злочини?
5. Чи є воєнний стан обставиною, яка впливає на кваліфікацію діянь загальнокримінального характеру (крадіжка, вбивство тощо)?

6. Яке значення мають рішення Верховного Суду та ЄСПЛ для забезпечення єдності кваліфікації кримінальних правопорушень у воєнний час?

7. Як проблема правової визначеності проявляється у кваліфікації нових складів кримінальних правопорушень, введених у КК України під час воєнного стану?

Практичні питання

1. Як кваліфікувати дії особи, яка виконувала наказ окупаційної адміністрації, але діяла під фізичним примусом?

2. Чи є підстави для конкуренції норм між ст. 111 КК України (державна зрада) та ст. 111–1 КК України (колабораційна діяльність)?

3. Як кваліфікувати дії військовослужбовця, який відмовився виконати наказ у зоні бойових дій, мотивуючи його злочинністю?

4. Чи підлягає кримінальній відповідальності особа, яка передавала продукти харчування військовим держави–агресора без отримання вигоди?

5. Як застосовується принцип *lex mitior* у кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних із колабораціонізмом, якщо закон змінено після вчинення діяння?

6. Особа викрала майно з покинутого будинку у зоні бойових дій. Слідчий кваліфікував діяння як крадіжку (ст. 185 КК України), прокурор наполягає на пере кваліфікації на мародерство (ст. 432 КК України).

Як правильно визначити кваліфікацію з урахуванням контексту воєнного стану?

7. Громадянка добровільно обійняла посаду секретаря в окупаційній адміністрації. Її діяльність полягала лише у веденні документації та організації діловодства.

Чи є склад кримінального правопорушення за ст. 111–1 КК України, чи можна інкримінувати державну зраду?

8. Військовослужбовець відмовився виконати наказ командира про обстріл цивільного об'єкта, мотивуючи відмову тим, що наказ суперечить міжнародному гуманітарному праву. Його притягнуто до відповідальності за непокору.

Як правильно кваліфікувати дії військовослужбовця?

9. Місцевий мешканець надавав транспортні засоби незаконним збройним формуванням безоплатно, вважаючи це способом «захистити своє майно від примусової конфіскації».

Чи є у його діях ознаки пособництва державі–агресору, чи можливе кваліфікування як колабораційної діяльності?

Питання для дискусії

1. Чи є воєнний стан самостійним кримінально-правовим чинником, що змінює межі кваліфікації?

2. Чи відповідає криміналізація колабораційної діяльності принципу правової визначеності?

3. Чи виправдане посилення кримінальної відповідальності у воєнний час з точки зору прав людини та міжнародних стандартів?

4. Наскільки українська практика кваліфікації воєнних злочинів має бути гармонізована з підходами Міжнародного кримінального суду?

5. Чи існує ризик політизації інституту кваліфікації кримінальних правопорушень у період воєнного стану?

Тема 7.

Кваліфікаційні помилки: доктринальний аналіз, типові приклади з практики, методи виявлення та запобігання ПЛАН

1. Поняття кваліфікаційної помилки.
2. Види кваліфікаційних помилок.
3. Причини виникнення кваліфікаційних помилок.
4. Типові приклади кваліфікаційних помилок у судовій практиці.
5. Виявлення кваліфікаційних помилок на стадії досудового розслідування.
6. Усунення кваліфікаційних помилок у судовому розгляді.
7. Апеляційне та касаційне виправлення кваліфікаційних помилок.
8. Перегляд судових рішень за виключними обставинами.
9. Превенція кваліфікаційних помилок.

10. Методологічне значення кваліфікаційних помилок для розвитку кримінально-правової доктрини.

11. Значення кваліфікаційних помилок для кримінально-правової політики та прав людини.

Теоретичні питання

1. Яке місце посідає категорія «кваліфікаційна помилка» у системі кваліфікації кримінальних правопорушень?

2. Які доктринальні підходи до класифікації кваліфікаційних помилок існують у сучасній науці?

3. У чому полягає розмежування фактичних та юридичних помилок при кваліфікації кримінальних правопорушень?

4. Які причини кваліфікаційних помилок зумовлені законодавчими, а які – практичними факторами?

5. Які типові кваліфікаційні помилки відображені у практиці Верховного Суду та ЄСПЛ?

6. У чому полягає методологічне значення аналізу кваліфікаційних помилок для вдосконалення кримінально-правової доктрини?

7. Які процесуальні механізми передбачені КПК України для виправлення кваліфікаційних помилок?

8. Як превенція кваліфікаційних помилок пов'язана із забезпеченням правової визначеності та верховенства права?

Практичні питання

1. Як має діяти суд, якщо виявлено, що кваліфікація дій за обвинуваченням суперечить фактичним обставинам справи?

2. Які процесуальні механізми слід застосувати, якщо апеляційна інстанція встановила невірну кваліфікацію на стадії досудового розслідування?

3. Чи є підставою для перегляду вироку встановлення кваліфікаційної помилки?

4. Як кваліфікаційна помилка впливає на призначення покарання та його індивідуалізацію?

5. У яких випадках можна говорити про системні кваліфікаційні помилки, а не про окремі випадки помилок?

6. Які засоби запобігання кваліфікаційним помилкам можуть бути впроваджені на етапі досудового розслідування?

7. Слідчий кваліфікував дії особи за ч. 2 ст. 121 КК України (умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого), хоча судово-медична експертиза підтвердила, що смерть настала від хронічного захворювання, а тілесні ушкодження не мали причинного зв'язку з летальним наслідком.

Чи є це прикладом кваліфікаційної помилки?

На якій стадії вона може бути виправлена?

8. Прокурор підтримав обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 258 КК України (терористичний акт). Суд встановив, що діяння відповідало складу ст. 296 КК України (хуліганство).

Чи може суд самостійно змінити кваліфікацію?

Чи є це кваліфікаційною помилкою слідчого/прокурора?

9. Особа була засуджена за ч. 3 ст. 185 КК України (крадіжка з проникненням у житло). Під час касаційного розгляду встановлено, що проникнення не було доведене, і діяння підпадає під ч. 1 ст. 185 КК України.

Як виправляється така кваліфікаційна помилка і які наслідки вона має для міри покарання?

10. У період воєнного стану особу засуджено за ст. 111–1 КК України (колабораційна діяльність). Згодом Верховний Суд сформулював нову правову позицію, яка істотно відрізняється від тієї, що застосовувалася під час винесення вироку.

Чи можна вважати це кваліфікаційною помилкою і яким чином вона може бути виправлена?

Питання для дискусії

1. Чи можна повністю усунути кваліфікаційні помилки, чи вони є невід'ємним елементом правозастосування?

2. Чи повинна наставати дисциплінарна або інша юридична відповідальність для судді чи прокурора за кваліфікаційну помилку?

3. Чи є кваліфікаційні помилки проявом кризи принципу правової визначеності у кримінальному праві?

4. Чи може використання цифрових технологій і алгоритмів штучного інтелекту суттєво зменшити кількість кваліфікаційних помилок?

5. Чи завжди виправлення кваліфікаційної помилки повинно призводити до перегляду судового рішення?

6. Чи можна розглядати масові кваліфікаційні помилки як індикатор недосконалості кримінально-правової політики держави?

Тема 8.

Перспективи розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень: цифровізація кримінального права, транснаціональна злочинність, євроінтеграційні процеси ПЛАН

1. Поняття та напрями розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень.

2. Виклики цифровізації для кваліфікації кримінальних правопорушень.

3. Використання цифрових доказів та електронних джерел у кваліфікації кримінальних правопорушень.

4. Штучний інтелект та автоматизовані системи у кваліфікації кримінальних правопорушень.

5. Методологічні особливості кваліфікації транснаціональних кримінальних правопорушень.

6. Конкуренція юрисдикцій і колізії норм при кваліфікації кримінальних правопорушень.

7. Міжнародні стандарти та практика міжнародних судів у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень.

8. Євроінтеграційні процеси та гармонізація кваліфікації кримінальних правопорушень із правом ЄС.

9. Перспективи формування єдиного європейського підходу до кваліфікації кримінальних правопорушень.

Теоретичні питання

1. Які основні напрями розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень?

2. Які особливості має кваліфікація кримінальних правопорушень в умовах цифровізації кримінального права?

3. У чому полягають проблеми використання цифрових доказів та електронних джерел інформації у процесі кваліфікації кримінальних правопорушень?

4. Чи можливе застосування штучного інтелекту й автоматизованих систем у кваліфікації кримінальних правопорушень і які ризики це створює?

5. Як проявляються методологічні особливості кваліфікації транснаціональних кримінальних правопорушень?

6. Як вирішуються колізії між національними та міжнародними нормами при кваліфікації кримінальних правопорушень?

7. Яку роль відіграють міжнародні стандарти і практика міжнародних судових інституцій у розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень?

8. Як євроінтеграційні процеси впливають на гармонізацію українського кримінального права з правом ЄС та перспективи формування єдиного підходу до кваліфікації кримінальних правопорушень?

Практичні питання

1. Як правильно кваліфікувати кіберзлочин, якщо цифрові докази отримані з порушенням процесуальних норм?

2. Чи може застосування автоматизованих систем у кваліфікації кримінальних правопорушень призвести до кваліфікаційної помилки?

3. Як визначити правильну кваліфікацію кримінального правопорушення, якщо діяння підпадає під юрисдикцію кількох держав?

4. Які підходи застосовувати, якщо кваліфікація кримінального правопорушення за національним правом суперечить міжнародним стандартам?

5. Як кваліфікувати кримінальне правопорушення, якщо шахрайські дії здійснювались через криптовалютну біржу, зареєстровану за межами України, але потерпілі перебувають на її території?

6. Якщо особа вчинила хакерську атаку з території іншої держави на сервер української держустанови, чи підлягає вона кримінальній відповідальності за законами України?

7. Чи можна визнати допустимими цифрові докази, отримані від приватної компанії (Google, Meta) без прямого міжнародного запиту про правову допомогу, якщо вони містять ключові дані для кваліфікації кримінального правопорушення?

8. Українська компанія уклала договір із польською фірмою. Під час розслідування виявлено, що керівник польської компанії використав підроблений електронний цифровий підпис для заволодіння коштами з українського банку.

У якому порядку має здійснюватися кваліфікація цього кримінального правопорушення: за законодавством України, Польщі чи обох держав?

Як вирішити колізію юрисдикцій?

9. Група осіб, використовуючи бот–мережу, поширювала дезінформацію та заклики до насильницької зміни влади через соцмережі.

Чи слід кваліфікувати такі дії як злочини проти основ національної безпеки України чи як кіберзлочини?

Чи можлива сукупність злочинів?

10. Під час досудового розслідування встановлено, що штучний інтелект (автоматизована система моніторингу фінансових операцій) визначив переказ як «підозрілий» і це стало підставою для відкриття кримінального провадження.

Чи можна вважати такі дані належним доказом для кваліфікації кримінального правопорушення?

11. Чи може Україна застосувати стандарти Європейського Союзу щодо збору цифрових доказів, якщо вони суперечать чинним процесуальним нормам Кримінального процесуального кодексу України?

12. Громадянин України у Франції вчинив злочин, пов'язаний із торгівлею людьми. Жертви – громадяни України та Румунії.

Як у такому випадку вирішити проблему кваліфікації кримінального правопорушення з огляду на транснаціональний характер діяння?

Питання для дискусії

1. Чи може цифровізація призвести до радикальної трансформації традиційної методології кваліфікації кримінальних правопорушень?

2. Наскільки допустимим є використання штучного інтелекту у кваліфікації кримінальних правопорушень: допоміжний інструмент чи ризик підміни судової оцінки?

3. Чи потрібна Україні власна доктрина кваліфікації «кібер-правопорушень», чи достатньо імплементації міжнародних стандартів?

4. Як забезпечити баланс між національною правовою ідентичністю та гармонізацією з кримінальним правом ЄС у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень?

5. Чи варто формувати єдиний європейський підхід до кваліфікації кримінальних правопорушень, чи краще зберігати національні моделі?

6. Які ризики для прав людини створює розширене використання цифрових доказів у кваліфікації кримінальних правопорушень?

7. Чи можна вважати цифровізацію «позитивним викликом» для розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень, чи це радше загроза правовій визначеності?

8. Чи узгоджується використання штучного інтелекту у кваліфікації кримінальних правопорушень із принципом законності?

9. Чи загрожує цифровізація стабільності та передбачуваності кваліфікаційної практики у сфері кримінальних правопорушень?

10. Чи можлива уніфікація підходів до кваліфікації кримінальних правопорушень у межах ЄС?

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Методологічні засади кваліфікації кримінальних правопорушень визначаються як:

А. система технічних правил складання процесуальних документів;

В. сукупність доктринальних положень та принципів, що визначають підходи до тлумачення й застосування кримінального закону;

С. алгоритм призначення покарання за кримінальні правопорушення;

Д. внутрішні переконання судді під час ухвалення вироку.

Кримінально-правова кваліфікація у вузькому розумінні означає:

А. визначення міри покарання, яке має бути призначене;

В. офіційну діяльність суду з призначення покарання;

С. ототожнення фактичних обставин діяння з ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченого КК України;

Д. систематизацію кримінальних правопорушень у науці кримінального права.

У науковій літературі виділяють співвідношення понять «кримінально-правова кваліфікація» та «кваліфікація кримінального правопорушення». Який підхід вважається найбільш поширеним?

А. Вони є тотожними;

В. «Кримінально-правова кваліфікація» є ширшим поняттям, ніж «кваліфікація кримінального правопорушення»;

С. «Кваліфікація кримінального правопорушення» охоплює і кримінально-правову, і кримінально-процесуальну кваліфікацію;

Д. Жоден із наведених підходів не застосовується у сучасній науці.

Фактична підстава кваліфікації кримінальних правопорушень — це:

- A. текст кримінального закону;
- B. положення кримінально–процесуального законодавства;
- C. фактичні обставини вчиненого діяння, що підлягають правовій оцінці;
- D. система принципів кримінального права.

Нормативна підстава кваліфікації кримінальних правопорушень – це:

- A. фактичні обставини справи;
- B. правосвідомість особи, яка здійснює кваліфікацію;
- C. положення Конституції України;
- D. норма кримінального закону, що встановлює заборону і передбачає відповідальність.

Який принцип кваліфікації кримінальних правопорушень забезпечує передбачуваність та однаковість правозастосовної практики?

- A. Принцип законності;
- B. Принцип економії кримінальної репресії;
- C. Принцип гуманізму;
- D. Принцип пропорційності.

Формула кваліфікації у практиці означає:

- A. перелік санкцій, які можуть бути застосовані до винного;
- B. коротке формулювання кваліфікації у процесуальних документах із зазначенням статті, частини та пункту КК України;
- C. систематизацію наукових підходів до кваліфікації;
- D. методiku відмежування складів кримінальних правопорушень від адміністративних проступків.

Яке з наведених тверджень відображає міждисциплінарне значення правильної кваліфікації кримінальних правопорушень?

- A. Правильна кваліфікація важлива виключно для призначення покарання;
- B. Вона має значення лише для кримінально-правової науки;

С. Вона впливає на кримінальне, кримінально–процесуальне право, кримінологію та забезпечення прав людини;

Д. Має значення тільки для роботи органів досудового розслідування.

Кваліфікація кримінальних правопорушень у структурі кримінально-правової політики держави виконує функцію:

А. забезпечення обґрунтованості кримінально-правових заборон і практики їх застосування;

В. винятково визначення строків покарання;

С. технічної систематизації норм Особливої частини КК України;

Д. вирішення питань щодо підслідності кримінальних проваджень.

Процес криміналізації суспільно небезпечних діянь перебуває у тісному взаємозв'язку з кваліфікацією, оскільки:

А. кваліфікація формує політичні партії та їх програми;

В. саме через кваліфікацію визначається, чи відповідає діяння ознакам складу кримінального правопорушення;

С. криміналізація не має жодного зв'язку з кваліфікацією;

Д. криміналізація використовується лише для визначення видів покарання.

Декриміналізація діяння безпосередньо впливає на кваліфікацію, оскільки:

А. призводить до втрати чинності норм, за якими раніше здійснювалася кваліфікація;

В. не змінює практики застосування кримінального закону;

С. стосується лише санкцій і не впливає на визначення складу кримінального правопорушення;

Д. застосовується тільки у сфері адміністративного права.

Яким чином кваліфікація впливає на індивідуалізацію покарання?

А. визначає конкретну норму КК, яка обмежує межі санкції, в межах яких суд індивідуалізує покарання;

В. безпосередньо встановлює розмір штрафу чи строк позбавлення волі;

С. не має жодного зв'язку з індивідуалізацією покарання;

Д. зобов'язує суд призначити максимальне покарання.

Принцип кримінально-правової політики, що безпосередньо вимагає від правозастосувача обґрунтованої кваліфікації, — це:

А. принцип справедливості;

В. принцип доцільності;

С. принцип пропорційності;

Д. принцип законності.

Єдність і стабільність кваліфікаційної практики сприяють:

А. однаковому застосуванню кримінального закону та підвищенню довіри до судової системи;

В. виключно швидшому розгляду кримінальних справ;

С. формуванню політичних програм;

Д. підготовці проєктів змін до Конституції України.

У науковій дискусії щодо меж впливу політичних рішень на кваліфікацію превалює думка, що:

А. кваліфікація має бути повністю відокремлена від політики;

В. політичні рішення можуть впливати на зміст криміналізації, але не повинні нівелювати принцип законності у кваліфікації;

С. кваліфікація залежить виключно від політичних уподобань;

Д. політика і право є тотожними поняттями.

Практичне значення правильності кваліфікації кримінальних правопорушень полягає у:

А. забезпеченні ефективної реалізації завдань кримінально-правової політики та гарантуванні прав людини;

В. пришвидшенні судового провадження без урахування справедливості;

С. створенні умов для посилення політичного контролю над судами;

Д. можливості уникнути призначення покарання.

Колізія кримінально-правових норм у теорії права означає:

А. повне дублювання норм у Кримінальному кодексі України;

В. суперечність або розбіжність між нормами, що регулюють однакові чи суміжні відносини;

С. різницю між кримінальним і цивільним правом;

Д. розширене тлумачення кримінально-правових норм судом.

Темпоральна колізія кримінально-правових норм виникає тоді, коли:

А. норми різних галузей права одночасно регулюють одне й те саме питання;

В. дві або більше кримінальні норми діють у різні періоди часу щодо одного й того ж діяння;

С. національні та міжнародні стандарти не збігаються;

Д. статті Особливої частини суперечать статтям Загальної частини.

Просторова (територіальна) колізія у кримінальному праві пов'язана з:

А. суперечністю між положеннями Конституції та КК України;

В. конкуренцією норм загальної та спеціальної;

С. застосуванням кримінально-правових норм до діянь, учинених на території різних держав;

Д. різним тлумаченням одного й того ж закону судами.

Ієрархічна колізія кримінально-правових норм означає:

А. суперечність між нормами різної юридичної сили (наприклад, Конституції України та КК України);

В. розбіжності між кримінальним правом України та міжнародним гуманітарним правом;

С. протиріччя між санкціями різних статей Особливої частини;

Д. конкуренцію кількох спеціальних норм.

Конкуренція загальної та спеціальної кримінально-правової норми вирішується за правилом:

А. перевагу має загальна норма;

В. застосовуються обидві норми одночасно;

С. перевагу має спеціальна норма;

Д. справа підлягає закриттю.

Конкуренція норми–частини та норми–цілого у кваліфікації означає, що:

А. завжди застосовується норма–частина;

В. застосовується норма, яка повніше охоплює вчинене діяння;

С. застосовується лише стаття Загальної частини КК;

Д. суд має право довільно обирати норму.

Колізія між національними кримінальними нормами та міжнародними стандартами (ЄСПЛ, міжнародне гуманітарне право) вирішується шляхом:

А. автоматичної відмови від національної норми;

В. застосування тієї норми, що забезпечує вищий рівень захисту прав людини;

С. повного ігнорування міжнародних норм;

Д. передачі справи до органів виконавчої влади.

У випадках конкуренції кількох спеціальних кримінально-правових норм застосовується:

А. норма, яка найменш суворо передбачає відповідальність;

В. будь-яка норма на розсуд судді;

С. норма, що найбільш повно охоплює фактичні обставини вчиненого діяння;

Д. одночасно кілька норм у сукупності.

Судове тлумачення кримінального закону в системі кваліфікації кримінальних правопорушень виконує функцію:

- A. формування обов'язкових для всіх судів загальних правил процесуального права;
- B. конкретизації змісту кримінально-правових норм і забезпечення їх єдності у правозастосуванні;
- C. створення нових норм кримінального права;
- D. систематизації законодавства на рівні парламенту.

Правові позиції Верховного Суду в кримінальних справах мають таку правову природу:

- A. вони є нормативно-правовими актами з прямою дією;
- B. вони мають рекомендаційний характер, але підлягають обов'язковому врахуванню судами;
- C. вони є винятково науковими доктринальними розробками;
- D. вони формують новий кримінальний закон.

Висновки Великої Палати Верховного Суду з питань Загальної частини КК України мають особливе значення, оскільки:

- A. застосовуються лише до окремої кримінальної справи;
- B. формують орієнтири для застосування ключових інститутів (наприклад, множинність, стадії, співучасть) у всій судовій практиці;
- C. використовуються виключно судами апеляційної інстанції;
- D. стосуються тільки кримінально-виконавчого права.

Правові позиції об'єднаної палати Касаційного кримінального суду відрізняються тим, що:

- A. вони завжди мають силу закону;
- B. їх мета — усунути суперечності у практиці палат ККС та забезпечити стабільність кваліфікації;
- C. вони приймаються виключно з питань процесуальної форми;
- D. вони не враховуються при вирішенні аналогічних справ.

Правові позиції палат Касаційного кримінального суду щодо окремих складів кримінальних правопорушень:

А. визначають підходи до тлумачення конкретних складів і можуть відрізнятися між палатами, що зумовлює потребу в узагальненні;

В. мають силу міжнародних стандартів;

С. застосовуються лише за наявності рішення ЄСПЛ;

Д. є джерелом конституційного права.

Інтерпретаційна діяльність Верховного Суду у період воєнного стану характеризується:

А. ігноруванням принципу законності на користь політичної доцільності;

В. розширенням практики застосування аналогії закону;

С. пошуком балансів між суворістю закону та дотриманням стандартів прав людини в умовах надзвичайних обставин;

Д. виключно формальним дублюванням позицій військових адміністрацій.

Практика ЄСПЛ у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень насамперед забезпечує:

А. політичний контроль над національними судами;

В. стандарти визначеності, передбачуваності та заборони надмірного розширення кримінальної відповідальності;

С. обмеження можливості тлумачення норм на користь особи;

Д. встановлення єдиних для ЄС матеріальних кримінально-правових норм.

Гармонізація правових позицій Верховного Суду та ЄСПЛ у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень передбачає:

А. застосування національного закону з повним ігноруванням міжнародних рішень;

В. інтеграцію підходів ЄСПЛ у практику ВС задля узгодженості із принципами верховенства права та захисту прав людини;

С. підпорядкування українських судів виключно юрисдикції ЄСПЛ;

Д. перенесення позицій ЄСПЛ лише на справи, що стосуються громадян інших держав.

Інститут співучасті має методологічне значення для кваліфікації кримінальних правопорушень, оскільки:

А. дозволяє враховувати суспільну небезпечність не лише діяння, а й ролі кожного учасника;

В. визначає виключно розмір покарання співучасників;

С. застосовується лише у кримінальних правопорушеннях проти власності;

Д. втратив практичне значення у сучасному кримінальному праві.

Форми співучасті у кримінальному праві (співвиконавство, підбурювання, пособництво, організація) мають значення для кваліфікації тому, що:

А. вони не впливають на склад кримінального правопорушення;

В. визначають характер і обсяг кримінальної відповідальності конкретної особи;

С. застосовуються тільки у нетяжких злочинах;

Д. обов'язково виключають покарання організатора.

У яких діяннях співучасть неможлива?

А. у кримінальних правопорушеннях із формальним складом;

В. у кримінальних правопорушеннях із спеціальним суб'єктом, коли інші особи не можуть бути носіями відповідної ознаки;

С. у кримінальних правопорушеннях проти власності;

Д. у кримінальних правопорушеннях проти громадського порядку.

Екссес співучасника у кваліфікації означає, що:

А. усі співучасники несуть відповідальність за перевищення домовленостей одним із них;

В. співучасники відповідають лише в межах спільного умислу, а додаткові дії винного кваліфікуються індивідуально;

- С. організатор завжди відповідає за ексцес виконавця;
- Д. ексцес виключає кримінальну відповідальність виконавця.

Методологічна проблема спеціального суб'єкта у співучасті полягає в тому, що:

- А. інші співучасники не можуть притягатися до відповідальності;
- В. відсутність ознак спеціального суб'єкта у співучасника ставить питання про кваліфікацію його дій як самостійного кримінального правопорушення чи співучасті;
- С. організатор завжди має бути спеціальним суб'єктом;
- Д. наявність спеціального суб'єкта виключає інститут співучасті.

Множинність кримінальних правопорушень відрізняється від одиначного складеного кримінального правопорушення тим, що:

- А. завжди кваліфікується за кількома статтями КК України;
- В. охоплює кілька кримінальних правопорушень, які не утворюють єдиного складу;
- С. не впливає на призначення покарання;
- Д. вважається лише доктринальною категорією, що не застосовується на практиці.

Повторність і рецидив кримінальних правопорушень розмежовуються за таким критерієм:

- А. повторність — це вчинення кількох кримінальних правопорушень однією особою до засудження, а рецидив — після попереднього вироку;
- В. повторність — це будь-яке вчинення кількох кримінальних правопорушень незалежно від вироку;
- С. рецидив — це лише новий адміністративний проступок після засудження;
- Д. повторність і рецидив — тотожні поняття.

Ідеальна та реальна сукупність кримінальних правопорушень відрізняються тим, що:

А. ідеальна сукупність — це вчинення кількох кримінальних правопорушень однією дією, а реальна — кількома самостійними діями;

В. ідеальна сукупність завжди пом'якшує покарання;

С. реальна сукупність застосовується лише у кримінальних правопорушеннях проти власності;

Д. ці поняття використовуються лише в науці, але не у правозастосуванні.

Методологічна проблема кваліфікації готування кримінального правопорушення і замаху на кримінальне правопорушення полягає у:

А. відсутності в КК України визначень цих понять;

В. складності відмежування між незначною підготовкою (що не карається) і готуванням, а також між замахом і закінченим кримінальним правопорушенням;

С. неможливості кваліфікації діяння без вироку суду;

Д. тотожності понять замаху на кримінальне правопорушення і співучасті у кримінальному правопорушенні.

Добровільна відмова від кримінального правопорушення визнається такою, що виключає кримінальну відповідальність, за умови:

А. відмови виключно під впливом зовнішніх обставин;

В. добровільності та остаточності відмови, що реально унеможливила доведення кримінального правопорушення до кінця;

С. відмови лише у справах про кримінальні проступки;

Д. відмови після затримання особи.

Методологічна особливість кваліфікації кримінальних правопорушень у період воєнного стану полягає в тому, що:

А. допускається повна відмова від принципу законності;

В. підхід до кваліфікації враховує специфічний контекст воєнного стану, але з дотриманням конституційних гарантій;

С. застосовується виключно міжнародне гуманітарне право;

Д. кваліфікаційна діяльність зводиться лише до визнання діяння суспільно небезпечним.

До основних проблем кваліфікації кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки належить:

- A. чітка відсутність колізій у законодавстві;
- B. складність відмежування від суміжних складів та оцінка «політичної» мотивації діяння;
- C. їх завжди можна відмежувати виключно за санкціями;
- D. вони не мають жодного відношення до воєнного стану.

Доктринальна проблема у відмежуванні державної зради від колабораційної діяльності полягає у тому, що:

- A. колабораційна діяльність завжди є формою державної зради;
- B. державна зрада передбачає безпосереднє посягання на суверенітет, тоді як колабораційна діяльність охоплює ширший спектр форм співпраці з державою–агресором;
- C. державна зрада завжди вчиняється публічними службовцями, а колабораційна діяльність — лише цивільними особами;
- D. розмежування залежить від території, де вчинено діяння.

Кваліфікація воєнних злочинів у контексті міжнародного гуманітарного права здійснюється шляхом:

- A. застосування виключно національного кримінального закону;
- B. поєднання норм КК України та ратифікованих міжнародних договорів, з урахуванням практики міжнародних судових інституцій;
- C. ігнорування Женевських конвенцій;
- D. заміни кримінальної відповідальності дисциплінарними заходами.

Конкуренція норм при кваліфікації діянь, учинених у зоні бойових дій, найчастіше виникає між:

- A. нормами про воєнні злочини та злочини проти основ національної безпеки;
- B. кримінальними і цивільними нормами;

С. статтями Особливої частини КК і нормами Кодексу про адміністративні правопорушення;

Д. положеннями кримінального і трудового права.

Вплив судової практики Верховного Суду, Конституційного Суду та ЄСПЛ у воєнний час полягає у:

А. формуванні норм матеріального права;

В. роз'ясненні меж застосування кримінальних заборон і гарантуванні відповідності національної практики міжнародним стандартам;

С. заміні кримінальних норм рішеннями судів;

Д. створенні альтернативного кримінального кодексу.

Практика Міжнародного кримінального суду для України у сфері воєнних злочинів є важливою як:

А. пряме джерело кримінального права;

В. орієнтир для тлумачення міжнародного гуманітарного права і гармонізації національної кваліфікаційної практики;

С. підстава для скасування Конституції України;

Д. форма політичної декларації без правового значення.

Проблема правової визначеності у кваліфікації кримінальних правопорушень воєнного часу полягає у тому, що:

А. кримінальне право у воєнний час не застосовується;

В. нечіткі диспозиції норм КК України та їх колізії з міжнародним правом створюють ризики порушення принципів законності і передбачуваності;

С. визначеність стосується лише цивільного права;

Д. правозастосовувач завжди має право на довільне тлумачення.

Кваліфікаційна помилка у кримінальному праві означає:

А. будь-яку процесуальну неточність у матеріалах провадження;

В. невірне застосування або тлумачення кримінально-правової норми при визначенні складу кримінального правопорушення;

- C. неправильно обраний вид покарання;
- D. затримку у провадженні слідчих дій.

До основних видів кваліфікаційних помилок належать:

- A. матеріальні, процесуальні та організаційні;
- B. кваліфікація більш тяжкого діяння як менш тяжкого і навпаки, а також помилки при визначенні конкуренції норм;
- C. помилки тільки під час апеляційного перегляду;
- D. виключно навмисні спотворення кваліфікації.

Причинами виникнення кваліфікаційних помилок можуть бути:

- A. недосконалість кримінального законодавства та колізії норм;
- B. низький рівень професійної підготовки практиків;
- C. вплив політичних або суспільних чинників;
- D. усі наведені варіанти.

Типовий приклад кваліфікаційної помилки у практиці Верховного Суду:

- A. кваліфікація розбою як грабежу через неправильну оцінку наявності насильства;
- B. помилкове застосування норм цивільного права до кримінального провадження;
- C. затягування строків розгляду справи;
- D. неправильне вручення копії вироку.

Виявлення кваліфікаційних помилок на стадії досудового розслідування здійснюється:

- A. лише під час апеляційного перегляду;
- B. шляхом перевірки прокурором повідомлення про підозру, правильності формулювання обвинувачення та відповідності фактичних обставин диспозиції статті;
- C. виключно за результатами судового розгляду;
- D. через заяви потерпілого.

Усунення кваліфікаційних помилок у судовому розгляді передбачає:

- A. відмову суду від оцінки фактичних обставин справи;
- B. право суду змінити кваліфікацію дій обвинуваченого за умови дотримання права на захист;
- C. направлення справи до органів виконавчої влади;
- D. автоматичне закриття кримінального провадження.

Апеляційне та касаційне виправлення кваліфікаційних помилок полягає у:

- A. винятково перегляді санкції;
- B. праві відповідного суду змінити або скасувати рішення нижчої інстанції та дати власну кваліфікацію;
- C. формальному підтвердженні рішення без його перевірки;
- D. зобов'язанні суду апеляційної інстанції звернутися до Конституційного Суду.

Перегляд судових рішень за виключними обставинами можливий, якщо:

- A. виявлено істотне порушення норм кримінального процесуального закону;
- B. ЄСПЛ встановив порушення Конвенції у конкретній справі;
- C. Конституційний Суд визнав норму неконституційною;
- D. усі перелічені підстави можуть бути такими.

Превенція кваліфікаційних помилок забезпечується шляхом:

- A. системного навчання та підвищення кваліфікації правозастосовувачів;
- B. вироблення єдиної судової практики;
- C. удосконалення законодавства та методичних рекомендацій;
- D. усіх наведених заходів.

Методологічне значення кваліфікаційних помилок полягає у тому, що вони:

- A. не мають жодного наукового значення;

- В. дозволяють виявити недоліки в теорії кримінального права та сприяють її розвитку;
- С. виключно гальмують розвиток науки;
- Д. стосуються лише кримінального процесу.

Значення кваліфікаційних помилок для кримінально-правової політики та прав людини полягає в тому, що:

- А. вони не впливають на політику і права людини;
- В. помилки можуть призвести до неправомірного обмеження прав особи й підірвати довіру до судової системи, а їх подолання сприяє гуманізації політики;
- С. вони впливають лише на вибір покарання;
- Д. кваліфікаційні помилки мають значення тільки для потерпілого.

Розвиток методології кваліфікації кримінальних правопорушень передбачає:

- А. збереження виключно традиційних підходів до тлумачення кримінального закону;
- В. інтеграцію новітніх підходів (цифровізація, міжнародні стандарти, європейська гармонізація) у практику кваліфікації;
- С. повну відмову від національних джерел права;
- Д. застосування лише прецедентів Верховного Суду.

Основний виклик цифровізації для кваліфікації кримінальних правопорушень полягає у:

- А. неможливості виявлення кримінальних правопорушень у віртуальному просторі;
- В. адаптації кримінально-правових категорій до нових форм суспільно небезпечної поведінки у кіберсередовищі;
- С. скасування традиційного кримінального права;
- Д. відсутності будь-якого впливу на практику кваліфікації.

Використання цифрових доказів у кваліфікації кримінальних правопорушень вимагає:

- А. розширення інституту припущень і презумпцій;

- В. вироблення спеціальних правил оцінки достовірності та допустимості електронних джерел;
- С. повної відмови від матеріальних доказів;
- Д. заміни кримінального процесу цивільним.

Застосування штучного інтелекту та автоматизованих систем у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень можливе:

- А. як допоміжний інструмент для аналізу практики та прогнозування, але без підміни дискреції судді;
- В. лише у сфері адміністративних правопорушень;
- С. як заміна діяльності судів і слідчих;
- Д. виключно у правових системах країн ЄС.

Методологічна проблема кваліфікації транснаціональних кримінальних правопорушень полягає у:

- А. відсутності їх криміналізації у більшості держав;
- В. потребі поєднувати національне право з міжнародними договорами і враховувати багаторівневу юрисдикцію;
- С. виключно політичному характері таких діянь;
- Д. тому, що вони підлягають лише адміністративній відповідальності.

Конкуренція юрисдикцій при кваліфікації кримінальних правопорушень зазвичай виникає між:

- А. судами різних палат Верховного Суду України;
- В. національними судами кількох держав та міжнародними юрисдикціями;
- С. органами кримінальної та цивільної юстиції в одній державі;
- Д. Конституційним Судом та парламентом.

Міжнародні стандарти та практика міжнародних судів у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень спрямовані на:

- А. формування уніфікованих підходів, що забезпечують визначеність, передбачуваність та дотримання прав людини;

В. заміну кримінального законодавства держав міжнародними актами;

С. регулювання лише цивільно—правових відносин;

Д. обмеження суверенітету держав у сфері правотворчості.

Євроінтеграційні процеси впливають на кваліфікацію кримінальних правопорушень через:

А. гармонізацію національного законодавства з правом ЄС та впровадження директив і рамкових рішень у національну систему;

В. повну відмову України від власного кримінального кодексу;

С. заміну судової практики рішеннями Європейської Ради;

Д. ліквідацію інституту кримінальної відповідальності.

Перспектива формування єдиного європейського підходу до кваліфікації кримінальних правопорушень передбачає:

А. створення уніфікованого Кримінального кодексу ЄС;

В. поступове зближення методологічних стандартів кваліфікації через практику ЄСПЛ, Європейської прокуратури та імплементацію директив ЄС;

С. збереження повної ізольованості національних систем;

Д. заміну кримінального права адміністративним.

Встановіть правильну відповідність між поняттями та їх характеристиками

Поняття	Характеристика
Кримінально-правова кваліфікація	А. Сукупність передбачених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують діяння як кримінальне правопорушення
Склад кримінального правопорушення	В. Встановлення відповідності фактичних обставин діяння нормам кримінального закону
Значення кримінально-правової кваліфікації	С. Забезпечення однаковості правозастосування і передбачу-

	ваності кримінальної відповідальності
Етапи кримінально-правової кваліфікації	В. Обов'язковість здійснювати кваліфікацію виключно на основі чинного кримінального закону

Поняття	Характеристика
Методологія кваліфікації	А. Фактичні обставини вчиненого діяння
Предмет кваліфікації	В. Формула кваліфікації, зафіксована у процесуальних документах
Об'єкт кваліфікації	С. Система принципів, підходів і способів, що визначають правила тлумачення та застосування кримінального закону
Результат кваліфікації	Д. Норма кримінального закону, яка застосовується для оцінки діяння

Поняття	Характеристика
Фактична підстава кваліфікації	А. Кримінально-правова норма, яка передбачає відповідальність за діяння
Нормативна підстава кваліфікації	В. Коротке позначення складу кримінального правопорушення із зазначенням статті, частини, пункту КК України
Формула кваліфікації	С. Послідовність дій: від встановлення фактів до вибору конкретної кримінально-правової норми
Етапи кваліфікації	Д. Обставини, що реально мали місце у діянні та підтверджені доказами

Поняття	Характеристика
Доктринальні підходи до кваліфікації	С. Визначення підстав і меж кримінальної відповідальності конкретної особи
Практичне значення кваліфікації	Д. Офіційне пояснення змісту норми, яке має враховуватися у правозастосуванні
Методологічна функція кваліфікації	А. Наукові концепції та позиції, що впливають на тлумачення норм кримінального права
Судове тлумачення закону	В. Забезпечення системності та узгодженості кримінально-правових заборон

Поняття	Характеристика
Принцип визначеності закону	А. Вимога співвідносити кваліфікацію і покарання з реальною суспільною небезпекою діяння
Принцип справедливості	В. Орієнтація на узгоджене застосування кримінального закону судами різних інстанцій
Принцип єдності практики	С. Необхідність врахування особливостей суб'єкта і конкретних обставин під час кваліфікації
Принцип індивідуалізації	Д. Заборона застосування аналогії закону у сфері кримінальної відповідальності

Поняття	Характеристика
Принцип законності	А. Орієнтація на мінімально достатнє застосування кримінально-правових засобів
Принцип пропорційності	В. Вимога відповідності втручання (криміналізації/санкції) тяжкості посягання
Принцип економії кримінальної репресії	С. Безумовна вимога діяти в межах і у спосіб, передбачених

	законом
Принцип визначеності	Д. Належна чіткість норм, що уможливило передбачуваність кваліфікації

Поняття	Характеристика
Кваліфікація як елемент кримінально-правової політики	А. Усунення кримінально-правової заборони у зв'язку з втратою суспільної небезпеки діяння
Криміналізація	В. Процес вибору норми і її тлумачення, що забезпечує реалізацію цілей політики у конкретній справі
Декриміналізація	С. Визначення меж застосування кримінальної відповідальності шляхом законодавчого встановлення заборони
Індивідуалізація покарання	Д. Вплив результату кваліфікації на вибір санкції в установлених межах статті
Поняття	Характеристика
Єдність кваліфікаційної практики	А. Стійкість підходів у часі, що знижує ризик «гойдалок» у правозастосуванні
Стабільність кваліфікаційної практики	В. Однакове застосування норм судами різних інстанцій і регіонів
Політичне рішення в сфері кримінальної політики	С. Акт публічної влади, що формує рамки криміналізації/декриміналізації
Доктринальний підхід	Д. Науково обґрунтована концепція тлумачення і відмежування складів

Поняття	Характеристика
Критерії криміналізації	А. Наявність значної шкоди (ри-

	зику), неефективність некримінальних засобів, соціальна доцільність
Критерії декриміналізації	В. Зміна суспільної небезпеки, дублювання іншими галузями, надмірна репресивність
Наслідок неправильної кваліфікації для політики	С. Спотворення статистики злочинності, перекіс санкцій, підтримав довіри
Інструменти забезпечення узгодженості	Д. Правові позиції ВС, узагальнення практики, методичні рекомендації

Поняття	Характеристика
Взаємозв'язок кваліфікації з криміналізацією	А. Практика кваліфікації «тестує» життєздатність нових складів і виявляє прогалини
Зв'язок кваліфікації з декриміналізацією	В. Відмова від кримінальної оцінки вимагає перегляду сталої практики відмежування
Вплив кваліфікації на індивідуалізацію покарання	С. Обрана норма зумовлює межі санкції та релевантні обставини її призначення
Роль принципів політики у кваліфікації	Д. Служать методологічним фільтром для вибору й тлумачення норми у складних випадках

Поняття	Характеристика
Темпоральна колізія	А. Суперечність норм, чинних у різний час щодо тих самих відносин
Просторова (територіальна) колізія	В. Невідповідність положень КК приписам Конституції України
Ієрархічна колізія	С. Конкуренція норм різних держав щодо діяння з «міжтери-

	торіальним» елементом
Конституційна колізія	D. Розбіжність між нормами різної юридичної сили (Конституція ↔ закон)

Поняття	Характеристика
Lex superior	A. Спеціальна норма витісняє загальну в межах предмета регулювання
Lex posterior	B. Пріоритет акта вищої юридичної сили над нижчим
Lex specialis	C. Усунення колізії через визнання норми неконституційною
Конституційний контроль	D. Закон, що був прийнятий пізніше має перевагу над тим, що був прийнятий раніше за умови однакової сили

Поняття	Характеристика
Конкуренція загальної і спеціальної норми	A. Вибір між нормою, що повністю охоплює діяння, і нормою, що охоплює лише елемент
Конкуренція частини і цілого	B. Порівняння основного складу з ознаками, що пом'якшують/обтяжують
Конкуренція кількох спеціальних норм	C. Обирають ту, що найповніше відображає фактичні обставини
Привілейована/кваліфікована норма	D. Застосовується спеціальна норма, що точніше охоплює факти

Поняття	Характеристика
Конвенційні стандарти (ЄСПЛ)	A. Вимога визначеності та передбачуваності кримінального закону і практики
Міжнародне гуманітарне право	B. Застосовується при кваліфікації воєнних злочинів разом із

	національними нормами
Пріоритет прав людини	С. Обирається тлумачення, що забезпечує вищий стандарт захисту
Гармонізація практики ВС	Д. Узгодження підходів із рішеннями ЄСПЛ для єдності правозастосування

Поняття	Характеристика
Неправильне відмежування складів (загального і спеціального)	А. Ігнорування практики ЄСПЛ щодо передбачуваності закону
Помилкове застосування конкуренції частини й цілого	В. Перекваліфікація з урахуванням спеціальної норми
Невірне визначення стадії (готування/замах/закінчений)	С. Визнання помилки через неправильне встановлення меж об'єктивної сторони
Порушення заборони «in reus» при перегляді	Д. Недопустиме погіршення становища особи під виглядом «уточнення» кваліфікації

Поняття	Характеристика
Визначеність і передбачуваність (foreseeability)	А. Обов'язок суду достатньо мотивувати кваліфікацію
Якість закону (quality of law)	В. Заборона аналогії на шкоду особі в сфері кримінальної відповідальності
Належна мотивація судового рішення	С. Доступність, чіткість і узгодженість норми та передбачувані наслідки її застосування
Заборона зворотної дії «in reus»	Д. Особа може розумно передбачити кримінально-правові наслідки своєї поведінки

Поняття	Характеристика
Розмежування співучасті та ексцесу виконавця	А. Ризик штучного «поглинання» окремих епізодів загальною

	нормою
Продовжувані та триваючі кримінальні правопорушення	В. Додаткові дії за межами спільного умислу кваліфікуються самостійно
Множинність vs кваліфікуюча ознака «повторність»	С. Критерії «єдності умислу», «спільного способу», інтервалів у часі
Добровільна відмова та її наслідки для кваліфікації	Д. Впливає на склад (відсутність закінченого кримінального правопорушення), але не реабілітує вчинене до відмови

Поняття	Характеристика
Співвиконавець	А. Координує, планує та скерує спільну діяльність; забезпечує розподіл ролей
Організатор	В. Особисто виконує об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення (повністю або частково у співвиконавстві)
Підбурювач	С. Формує рішучість учинити кримінальне правопорушення (умовляння, погрози, підкуп тощо)
Пособник	Д. Сприяє вчиненню кримінального правопорушення порадами, наданням засобів, усуненням перешкод чи іншою допомогою

Поняття	Характеристика
Співучасть і форма вини	А. Відсутність спеціальної ознаки у співучасника не виключає відповідальність, але впливає на спосіб кваліфікації
Спеціальний суб'єкт і співучасть	В. Співучасть можлива лише при умисних злочинах (необхід-

	ний спільний умисел)
Необережні кримінальні правопорушення	С. Для необережних діянь класична модель співучасті непридатна; застосовують інші конструкції відповідальності
Одноособові склади (суто особисті дії)	Д. Деякі склади за своєю природою виключають множинність виконавців у виконанні об'єктивної сторони

Поняття	Характеристика
Кількісний експес	А. Перевищення домовленого обсягу (більша шкода/тяжчі наслідки) без зміни юридичної якості діяння
Якісний експес	В. Виконавець вчиняє інший, якісно відмінний злочин, не охоплений спільним умислом
Межі відповідальності	Д. Кожен відповідає в межах спільного умислу; за експес — лише його ініціатор
Кваліфікація додаткових дій	А. Додаткові дії виконавця кваліфікуються самостійно; інші співучасники за них не відповідають

Поняття	Характеристика
Повторність кримінальних правопорушень	А. Кілька кримінальних правопорушень, учинених різними самостійними діями
Рецидив кримінальних правопорушень	В. Нове умисне кримінальне правопорушення після засудження (з урахуванням погашення/зняття судимості)
Ідеальна сукупність	С. Кілька складів, охоплених однією дією
Реальна сукупність	Д. Два і більше кримінальних

	правопорушення до засудження за попереднє
--	---

Поняття	Характеристика
Готування до кримінального правопорушення	А. Усі об'єктивні ознаки складу виконано; відповідальність за диспозицією відповідної норми
Замах на кримінальне правопорушення	В. Остаточне й свідоме припинення доведення кримінального правопорушення до кінця, що реально унеможливило його завершення
Закінчене кримінальне правопорушення	С. Безпосередній початок виконання об'єктивної сторони, не доведений до кінця з причин, що не залежали від особи
Добровільна відмова	Д. Створення умов для вчинення (підшукування засобів, змова тощо) без безпосереднього виконання об'єктивної сторони

Поняття	Характеристика
Методологічні особливості кваліфікації під час воєнного стану	А. Урахування специфіки надзвичайної ситуації, підвищеної небезпеки й контексту бойових дій
Принцип законності та визначеності	В. Оцінка доказів і ознак складу з огляду на обстановку, місце, час, воєнні ризики
Контекстна інтерпретація фактичних обставин	С. Врахування стандартів Конвенції про захист прав людини та практики ЄСПЛ при обмеженнях
Межі обмеження прав у кримінально-правовій сфері	Д. Заборона аналогії на шкоду особі, чіткість норм та передбачуваність наслідків

Поняття	Характеристика
Державна зрада (ст. 111 КК)	А. Оцінка ступеня небезпеки як головного критерію кваліфікації
Колабораційна діяльність (ст. 111–1 КК)	В. Безпосереднє посягання на суверенітет, територіальну цілісність, обороноздатність держави
Проблема розмежування складів	С. Розмежування за об'єктивною стороною, суб'єктом, формою вини та спрямованістю діяння
Ознаки політичної мотивації	Д. Добровільне надання інформаційної, матеріальної або організаційної підтримки державі–агресору без безпосереднього посягання на суверенітет

Поняття	Характеристика
Воєнні злочини (ст. 438 КК тощо)	А. Порушення законів та звичаїв війни під час міжнародного/неміжнародного збройного конфлікту
Застосування Женевських конвенцій та Додаткових протоколів	В. Відповідальність керівника за невжиття необхідних заходів запобігання/покарання підлеглих
Командна (суперіорна) відповідальність	С. Системи захисту комбатантів і цивільних, розмежування комбатант/некомбатант
Статус комбатанта та захист цивільних	Д. Ратифіковані договори і звичаєві норми як джерело тлумачення ознак складу

Поняття	Характеристика
Конкуренція воєнних злочинів і злочинів проти основ нацбезпеки	А. Вибір складу, що краще відображає спрямованість посягання (IHL vs нацбезпека)
Lex specialis derogat legi generali	В. Перевага спеціальної норми, що точніше охоплює факти, над

	загальною нормою
Lex mitior у темпоральній колізії	С. Застосування норми, що пом'якшує відповідальність, має зворотну дію
Просторові (територіальні) колізії юрисдикції	Д. Визначення юрисдикції за територією, громадянством, прапором судна/ПС, місцем наслідків

Поняття	Характеристика
Правові позиції Верховного Суду	А. Уніфікація підходів до розмежування складів, стадій, множинності в умовах війни
Рішення Конституційного Суду України	В. Гармонізація з Конвенцією: визначеність, передбачуваність, заборона «in reus»
Практика ЄСПЛ	С. Тлумачення елементів воєнних злочинів, командної відповідальності та контексту збройного конфлікту
Практика Міжнародного кримінального суду (МКС)	Д. Перевірка відповідності кримінально-правових норм Конституції, усунення норм–конфліктів

Поняття	Характеристика
Кваліфікаційна помилка	А. Невірне застосування чи тлумачення кримінально-правової норми при встановленні складу
Неправильна кваліфікація менш тяжкого/більш тяжкого	В. Підміна складу іншим через неправильне розуміння об'єктивних/ суб'єктивних ознак
Помилка у визначенні конкуренції норм	С. Помилкове визначення конкуренції норм (замість застосування спеціальної — загальна, або навпаки)
Помилка у відмежуванні суміжних складів	Д. Заміна складу на «м'якший» або «жорсткіший» без достатніх

	підстав
--	---------

Поняття	Характеристика
Недосконалість законодавства і колізії	А. Невміння працювати з доктриною, прецедентами ВС/ЄСПЛ, неправильне тлумачення ознак
Низький рівень фахової підготовки	В. Різночитання підходів різних інстанцій, відсутність усталених позицій
Відсутність єдності судової практики	С. Невизначеність термінів, дублювання диспозицій, прогалини
Зовнішні (соціально-політичні) фактори	Д. Тиск зовнішніх чинників (резонанс, політичні очікування, медіа) на правозастосування

Поняття	Характеристика
Прокурорський нагляд за повідомленням про підозру	А. Аналіз належності/ допустимості/достовірності для підтвердження об'єктивної й суб'єктивної сторін
Кваліфікаційна перевірка під час погодження обвинувального акта	В. Перевірка відповідності фабули обвинувачення диспозиції обраної статті
Оцінка доказів на відповідність елементом складу	С. Зіставлення кейсу з орієнтирами ВС та узагальненнями для уникнення типових помилок
Використання методичних листів/узагальнень практики	Д. Корекція правової кваліфікації та усунення суперечностей до скерування в суд

Поняття	Характеристика
Зміна кваліфікації судом першої інстанції	А. Допускається за умови дотримання права на захист і меж обвинувачення
Право апеляції на зміну/скасування вироку	В. Може змінити правову кваліфікацію або скасувати рішення з направленням на новий розгляд

Касаційне втручання	С. Заборона погіршувати становище обвинуваченого при перегляді («in reus»)
Заборона «in reus»	Д. Перевірка правильності застосування норм матеріального права і виправлення помилок кваліфікації

Поняття	Характеристика
Перегляд у зв'язку з рішенням ЄСПЛ	А. Встановлення порушення Конвенції у конкретній справі — підстава для відновлення провадження
Перегляд у зв'язку з рішенням КСУ	В. Виключення норми з правового обігу/зміна її змісту — підстава для перегляду вироку
Превенція кваліфікаційних помилок	С. Виявляє вади доктрини й практики, впливає на кримінальну політику та захист прав людини
Методологічне та політико-правове значення	Д. Системне навчання, методичні рекомендації, узгодження підходів із практикою ВС/ЄСПЛ

Поняття	Характеристика
Цифровізація кримінального права	А. Інтеграція цифрових форм посягань у традиційні категорії об'єкта, об'єктивної сторони,
Кіберпростір як середовище вчинення діяння	В. Необхідність міждисциплінарного підходу (право + ІТ) і стабільних глосаріїв та довідників
Оцифрована доказова інформація	С. Забезпечення безперервності ланцюга збереження (chain of custody) електронних даних
Методологія тлумачення технічних понять у кримінальному законі	Д. Вимагає переосмислення місця, часу, способу та територіальності діяння

Поняття	Характеристика
Допустимість цифрових доказів	А. Стандарти автентичності, цілісності та відтворюваності даних
Надійність джерела (source reliability)	В. Вимоги до протоколювання вилучення/копіювання, хешування, збереження
Процесуальна придатність електронних носіїв	С. Кореляція з іншими доказами, перевірка на маніпуляції/спуфінг/автоматично згенерований контент
Оцінка доказової сили цифрових слідів	Д. Оцінка походження: лог-файли, метадані, цифрові підписи, токени доступу

Поняття	Характеристика
Використання ІІІ у кваліфікації	А. Необхідна для перевірки висновків; непрозорі моделі обмежують доказову вагу
Пояснюваність (explainability) алгоритмів	В. Аналітичний інструмент (review практики, пошук патернів), що не замінює судову дискрецію
Алгоритмічна упередженість	С. Можливе лише в межах закону; ключові рішення мають лишатися за людиною
Автоматизоване прийняття рішень (ADM) у кримінальній сфері	Д. Ризик дискримінаційних помилок, що вимагає валідації та коригування

Поняття	Характеристика
Конкуренція юрисдикцій	А. Врахування багаторівневої об'єктивної сторони (дія/наслідки в різних країнах, використання інфраструктури)
Міжнародна правова допомога	В. Канали запитів до провайде-

мога (MLA/e-evidence)	рів/платформ, прискорені процедури для швидкоплинних даних
Екстрадиція та передача кримінального переслідування	С. Координація між державами, уникнення дублювання проваджень та forum shopping
Транснаціональний склад злочину	D. Врахування подвійної караності, принципу спеціальності та прав людини

Поняття

Характеристика

Гармонізація з правом ЄС (директиви/рамкові рішення)

A. Підтримка координації, ЛІТ, обмін аналітикою щодо схем і правової кваліфікації

Європейська прокуратура (EPPO) та взаємодія з Україною

B. Координація розслідувань щодо шахрайства з бюджетом ЄС (PIF), спільні операції/співпраця

EUROJUST/Європол у кваліфікаційних питаннях

C. Визначеність і передбачуваність, пропорційність втручання, захист даних і приватності

Стандарти прав людини (ЄСПЛ) у цифрових і транскордонних справах

D. Імплементация мінімальних стандартів складів і санкцій у національне право

СИТУАТИВНІ ЗАВДАННЯ

Кейси :

1. У період активних бойових дій військовослужбовець ЗСУ Петро, отримавши наказ командира, здійснив обстріл будівлі, яку він вважав місцем дислокації ворожих сил. Згодом з'ясувалося, що в приміщенні перебували цивільні особи, внаслідок чого троє загинули. Слідчий кваліфікував дії Петра за ст. 115 КК України (умисне вбивство), прокурор змінив кваліфікацію на ст. 438 КК України (порушення законів та звичаїв війни). Захисник наполягав, що Петро діяв у межах наказу і може нести лише дисциплінарну відповідальність.

Які критерії відмежування умисного вбивства від воєнного злочину в даній ситуації?

Чи може наказ командира звільнити від кримінальної відповідальності, якщо його виконання призвело до загибелі цивільних?

Яку роль відіграє практика МКС та ЄСПЛ для правильної кваліфікації дій військовослужбовця?

Чи можна визнати помилковою початкову кваліфікацію за ст. 115 КК України?

2. Група осіб (Іван, Марія, Олексій) організувала незаконне переміщення військової техніки з України за кордон. Іван підробив супровідні документи, Марія домовилася з прикордонниками про «непомічання» транспорту, а Олексій організував фактичне перевезення. У процесі слідства дії Івана кваліфікували за ст. 358 КК України (підроблення документів), Марії — за ст. 369 КК України (надання неправомірної вигоди), а Олексія — за ст. 201 КК України (контрабанда). Суд першої інстанції визнав усіх винними, але апеляція вказала на відсутність єдиної кваліфікаційної конструкції й скасувала вирок.

Чи слід кваліфікувати дії кожного окремо чи як вчинені організованою групою?

Чи допускається кваліфікація лише за «своїми» статтями без урахування спільної мети?

У чому полягала кваліфікаційна помилка суду першої інстанції?

Як правильно визначити межі сукупності кримінальних правопорушень у даній справі?

3. Під час розслідування діяльності міжнародної кіберзлочинної мережі було встановлено, що громадянин України Артем створив програмне забезпечення для зламу банківських систем у Польщі та Німеччині. Його співучасники, які перебували у Чехії та Литві, здійснювали виведення коштів через криптогаманці.

Українські правоохоронні органи розслідували справу за ст. 361 КК України (несанкціоноване втручання в комп'ютерні системи), а польські — за шахрайство. Питання про екстрадицію Артема перебувало на розгляді в суді.

Як визначити, яка держава має юрисдикцію для кваліфікації дій Артема?

Чи можна застосувати подвійне притягнення до відповідальності (в Україні й Польщі)?

Яке значення мають цифрові докази, отримані за допомогою міжнародної правової допомоги, для правильної кваліфікації?

Чи утворюють дії Артема та його співучасників єдиний злочин чи реальну сукупність?

4. Слідчий кваліфікував дії підприємця К. за ст. 212 КК України (ухилення від сплати податків), оскільки той протягом року вивів кошти за кордон через фіктивні фірми. Проте під час судового розгляду з'ясувалося, що К. також легалізував доходи через купівлю нерухомості в Іспанії. Суд кваліфікував його дії додатково за ст. 209 КК України (легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом). Захист стверджував, що відбулася неприпустима подвійна кваліфікація, оскільки легалізація була складовою ухилення від податків.

Чи є тут кваліфікаційна помилка, і якщо так – то на якій стадії?

Як правильно вирішити питання конкуренції між ст. 212 і ст. 209 КК України?

Чи допустимо кваліфікувати легалізацію доходів як самостійне кримінальне правопорушення?

Які міжнародні стандарти (наприклад, FATF) можуть бути враховані при кваліфікації таких діянь?

5. Під час окупації частини території України колишній держслужбовець Андрій погодився очолити «відділ соціальної по-

літики» в адміністрації окупаційної влади. Він організував виплату пенсій та допомоги населенню за російськими законами, але одночасно надавав інформацію про українських активістів місцевим силовикам. Слідчий кваліфікував його дії за ст. 111–1 КК України (колабораційна діяльність). Прокурор наполягав на ст. 111 КК України (державна зрада).

Які критерії відмежування колабораційної діяльності від державної зради?

Чи можна вважати дії Андрія множинністю кримінальних правопорушень?

Яке значення має мотив — «збереження соціальної інфраструктури» — для кваліфікації?

Як впливають правові позиції Верховного Суду на визначення правильної кваліфікації?

6. Марина замовила через інтернет вибухівку з метою пошкодження адмінбудівлі. Після отримання пакета вона зберігала його вдома, але за два дні добровільно здала вибухівку поліції, пояснивши, що передумала. Слідчий кваліфікував її дії за ч. 1 ст. 263 КК України (незаконне поводження зі зброєю). Прокурор наполягав, що був замах на терористичний акт (ст. 15, ст. 258 КК України).

Чи є добровільна відмова підставою для виключення відповідальності за замах?

Чи можна вважати зберігання вибухівки самотійним закінченим кримінальним правопорушенням?

Яке значення має суб'єктивний елемент — «передумала»?

Чи можна одночасно кваліфікувати дії за ст. 263 та ст. 15, 258 КК України?

7. Сергій був засуджений за крадіжку (ст. 185 КК України) у 2020 році. У 2022 році він вчинив шахрайство (ст. 190 КК України), а під час досудового слідства також з'ясувалося, що між цими подіями він вчинив нову крадіжку, яка залишалася нерозкритою. Слідчий спочатку інкримінував Сергію рецидив, але суд апеляційної інстанції вказав на помилку й визнав сукупність кримінальних правопорушень.

Як правильно розмежувати рецидив кримінальних правопорушень і сукупність кримінальних правопорушень?

Чи може невідкрите правопорушення «випасти» з кваліфікації?

Чи була допущена кваліфікаційна помилка на стадії досудового розслідування?

Як практика ВС допомагає розмежувати ці інститути?

8. Компанія використала систему ШІ для моніторингу співробітників. Було виявлено, що програміст Олег завантажив комерційну таємницю компанії на зовнішній сервер у Франції. Слідчий отримав дані з корпоративної системи моніторингу, але адвокат стверджував, що ці цифрові докази не відповідають критеріям допустимості. Крім того, порушено питання, чи є такі дії Олега шпигунством (ст. 114 КК України), чи це лише розголошення комерційної таємниці (ст. 231 КК України).

Які вимоги до допустимості цифрових доказів у кримінальному процесі?

Як відмежувати шпигунство від розголошення комерційної таємниці?

Чи впливає на кваліфікацію той факт, що інформація була передана іноземній компанії, а не державі?

Чи є практика ЄСПЛ щодо цифрових доказів орієнтиром у подібних справах?

9. У період воєнного стану Іван незаконно заволодів автомобілем волонтера, який доставляв гуманітарну допомогу. Слідчий кваліфікував дії за ст. 289 КК України (незаконне заволодіння транспортним засобом). Прокурор наполягав, що діяння слід кваліфікувати як воєнний злочин, оскільки автомобіль використовувався для забезпечення цивільного населення (ст. 438 КК України).

Які критерії відмежування «злочинів проти власності» від «воєнних злочинів» у подібних ситуаціях?

Чи можна говорити про конкуренцію норм — ст. 289 і ст. 438 КК України?

Як впливає статус потерпілого (волонтера) на кваліфікацію?

10. Ольга була засуджена за шахрайство (ст. 190 КК України). Після набрання вироком законної сили з'ясувалося, що її дії фактично становили розтрату майна, вчинену службовою особою (ст. 191 КК України). Захист подав заяву про перегляд за виключними обставинами.

Чи допускається перекваліфікація після набрання вироком законної сили?

Які процесуальні механізми виправлення кваліфікаційної помилки можливі?

Чи не порушує перегляд принцип правової визначеності (res judicata)?

Яке значення має практика ЄСПЛ у таких випадках?

11. Громадянин України Петро створив онлайн-платформу для торгівлі фальшивими документами. Сервери розташовані в Німеччині, клієнти — з Польщі та Чехії. Українські правоохоронці відкрили провадження за ст. 358 КК України (підроблення документів), але німецька прокуратура також розпочала розслідування.

Як визначити юрисдикцію у випадку транснаціонального кримінального правопорушення?

Чи допускається подвійне переслідування в Україні та Німеччині?

Як співвідносяться національні норми та міжнародні стандарти?

Які механізми гармонізації кваліфікації кримінальних правопорушень існують у праві ЄС?

12. Організатор Андрій та виконавець Богдан домовилися про крадіжку з магазину. Під час кримінального правопорушення Богдан застосував насильство до охоронця і заволодів майном, що фактично утворює розбій (ст. 187 КК України). Андрій наполягав, що домовленість стосувалася лише крадіжки (ст. 185 КК України), і він не відповідає за насильство.

Чи є дії Богдана експесом виконавця?

Яку кваліфікацію має отримати Андрій — як співучасник розбою чи лише крадіжки?

Чи залежить відповідальність організатора від обсягу домовленості між співучасниками?

Як практика Верховного Суду розмежовує співучасть у кримінальному правопорушенні та експес співучасника?

13. Громадянин Артур у соціальній мережі поширив відео з критикою державної влади та закликами до «співпраці з визволителями», одночасно висловлюючи заклики до повалення конституційного ладу. Прокуратура кваліфікувала дії за ст. 109 КК (заклики до насильницької зміни влади), ст. 110 КК (посягання на територіальну цілісність України) і ст. 111–1 КК (колабораційна діяльність).

Адвокат наполягає, що тут наявна конкуренція норм і не можна одночасно інкримінувати три склади, бо фактично йдеться про одне діяння.

Як відмежувати конкуренцію норм від реальної сукупності кримінальних правопорушень у цій ситуації?

Яка норма повинна мати пріоритет — ст. 109, ст. 110 чи ст. 111–1 КК?

Чи можливе одночасне інкримінування ст. 110 і ст. 111–1 КК за один публічний виступ?

Яке значення має суспільна небезпечність діяння для вирішення питання про кваліфікацію?

14. Олег спільно з Мариною планували викрадення авто. Олег підібрав відмички і проник у салон, але не встиг завести машину, бо був затриманий поліцією. Марина в цей час чекала неподалік на автомобілі, щоб вивезти викрадене. У ході слідства з'ясувалося, що Марина раніше схиляла Олега до вчинення іншого злочину (крадіжки з квартири), однак той відмовився, і злочин не було доведено до кінця.

Суд кваліфікував дії Олега як замах на незаконне заволодіння транспортним засобом (ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 289 КК), а Марини — як пособництво в замаху.

Чи потрібно додатково кваліфікувати дії Марини за підбурювання до крадіжки з квартири, яке не було реалізоване?

Чи є різниця між співучастю у закінченому кримінальному правопорушенні та у замаху на кримінальне правопорушення?

Чи утворює поведінка Марини сукупність злочинів?

Як оцінити відмову Олега від раніше запропонованої крадіжки?

15. Слідчий кваліфікував дії підприємця Костянтина за ст. 212 КК (ухилення від сплати податків у великих розмірах). Проте у суді з'ясувалося, що податки були сплачені частково, а основна сума боргу виникла через зміни у валютному законодавстві. Суд першої інстанції перекваліфікував діяння на ч. 1 ст. 366 КК (службове підроблення), оскільки бухгалтер надав неправдиві довідки. Апеляційний суд дійшов висновку, що взагалі відсутній склад кримінального правопорушення, і закрити провадження.

На якій стадії провадження була допущена кваліфікаційна помилка?

Чи є тут підстава для перегляду справи за виключними обставинами?

Чи можна вважати, що неправильне застосування валютного законодавства стало причиною помилки?

Яке методологічне значення мають такі випадки для правозастосовної практики?

16. Директор ТОВ «ЕкоБуд» Петро подав до банку документи для отримання кредиту на розвиток виробництва, вказавши фіктивні довідки про відсутність заборгованості. Банк перерахував кошти, однак замість будівництва Петро придбав особисту нерухомість. Паралельно він уклав угоду з іншим підприємцем про «перекидання» грошей через фіктивні договори підряду, зменшуючи оподаткування.

Чи підлягають дії Петра кваліфікації лише за ст. 222 КК (шахрайство з фінансовими ресурсами), чи є реальна сукупність із ст. 191 КК (привласнення коштів)?

Як відмежувати від ухилення від сплати податків (ст. 212 КК)?

Чи може підприємницька діяльність із використанням кредитних коштів кваліфікуватися як легалізація доходів (ст. 209 КК)?

Як враховуються цивільно–правові відносини у сфері банківського кредитування при кримінально-правовій й кваліфікації?

17. У місті сталася серія підпалів автомобілів. Слідство встановило, що Микола та Артем діяли спільно, використовуючи саморобні вибухові пристрої. Проте один із підпалів призвів до загибелі людини, яка перебувала в авто. Прокуратура інкримінувала ст. 258 КК (терористичний акт), але адвокати наполягають, що йдеться лише про умисне знищення майна (ст. 194 КК) із тяжкими наслідками.

Які критерії дозволяють відмежувати терористичний акт від умисного пошкодження майна?

Чи має значення мотив (політичний/хуліганський) для правильної кваліфікації?

Як правильно кваліфікувати смерть потерпілого: сукупність ст. 194 і ст. 115 чи кваліфікований склад терористичного акту?

Яку позицію займає Верховний Суд у подібних кейсах?

18. Лікар–анестезіолог під час операції ввів пацієнту препарат у дозі, що перевищувала допустиму. Пацієнт помер. Слідство кваліфікувало дії за ст. 140 КК (неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником). Родичі загиблого вимагають перекваліфікації на ч. 2 ст. 119 КК (вбивство через необережність).

Чи можна відмежувати професійну недбалість від необережного позбавлення життя?

Яке значення має спеціальний суб'єкт (лікар) для правильної кваліфікації?

Чи можуть обидва склади кримінальних правопорушень утворювати конкуренцію?

Як ЄСПЛ оцінює подібні медичні справи у контексті права на життя?

19. Студентка університету звинуватила викладача у примушуванні до статевого акту під загрозою «завалити» іспит. Викладач наполягає, що між ними був добровільний зв'язок. Потерпіла стверджує, що злягалася лише під психологічним тиском.

Чи утворюють дії викладача склад ст. 154 КК (примушування до статевого акту) чи можуть бути кваліфіковані за ст. 152 (згвалтування)?

Яке значення має відсутність фізичного насильства, але наявність примусу?

Чи може кваліфікація залежати від службового становища викладача?

Які докази можуть підтвердити «психологічний тиск» як форму примусу?

20. ТОВ «АгроЕкспорт» вивезло партію пестицидів, термін зберігання яких закінчився, і незаконно закопало їх біля села. Через кілька місяців кілька жителів отруїлися водою зі свердловин. Слідчі кваліфікували дії за ст. 236 КК (порушення правил екологічної безпеки). Екологи наполягають, що це має бути ст. 242 (порушення правил охорони вод).

Як розмежувати склади кримінальних правопорушень, передбачених ст. 236 і ст. 242 КК?

Чи потрібно додатково інкримінувати ст. 325 КК (порушення санітарних правил)?

Чи утворює отруєння людей наслідок, що потребує кваліфікації за ст. 119 або 128 КК?

Як практика ЄСПЛ у справах про екологічні катастрофи впливає на кваліфікацію?

21. Начальник управління міської ради підписав акт прийому–передачі будівлі до комунальної власності, знаючи, що вартість об'єкта штучно завищена у три рази за домовленістю з підрядником. Частину коштів підрядник повернув чиновнику у вигляді «відкату». Паралельно було підроблено експертну оцінку вартості.

Як кваліфікувати дії чиновника: одержання неправомірної вигоди (ст. 368 КК), зловживання владою (ст. 364 КК) чи сукупність кримінальних правопорушень?

Чи утворюють підроблені документи окремий склад кримінального правопорушення (ст. 366 КК), чи це лише спосіб вчинення?

Як кваліфікувати дії підрядника: як співучасть у корупційному кримінальному правопорушенні чи як пособництво шахрайству з бюджетними коштами?

Чи впливає на кваліфікацію факт повернення частини грошей у бюджет?

22. Громадський активіст під час мітингу закликав не визнавати рішення судів і «ігнорувати» діяльність органів влади. Під час перевірки виявлено, що він одночасно адміністрував телеграм-канал, де публікував інструкції про блокування судових засідань та зрив роботи держорганів.

Чи є в його діях склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 343 КК (втручання в діяльність судових органів) або ст. 344 (втручання в діяльність державного діяча)?

Чи підлягає зазначене діяння кваліфікації за ст. 109 КК (заклики до повалення влади)?

Як відмежувати від реалізації конституційного права на свободу слова?

Які критерії визначення «суспільної небезпечності» подібних закликів?

23. Водій маршрутного автобуса, перебуваючи у стані втоми після 20-годинної зміни, виїхав на зустрічну смугу і спричинив ДТП з кількома потерпілими. Виявилося, що перевізник змусив його працювати понаднормово, не забезпечивши відпочинок.

Чи підлягає кримінальній відповідальності лише водій (ст. 286 КК), чи й керівник підприємства за створення небезпечних умов (ст. 271 КК)?

Як кваліфікувати дії, якщо потерпілий загинув це буде сукупність кримінальних правопорушень чи кваліфікований склад ст. 286?

Чи має значення добровільна згода водія працювати понад-нормово?

Яку практику формує Верховний Суд щодо «поділу відповідальності» між працівником і роботодавцем?

24. Військовослужбовець прикордонної служби через недбалість залишив відкритим доступ до комп'ютера з конфіденційною інформацією про маршрути патрулювання. Цим скористалися невстановлені особи, передавши дані іноземним спецслужбам.

Чи підпадають його дії під ст. 114–1 КК (перешкоджання діяльності ЗСУ та інших військових формувань)?

Чи є підстави для кваліфікації за ст. 328 КК (розголошення державної таємниці через необережність)?

Як визначити співвідношення службової недбалості (ст. 367 КК) і розголошення державної таємниці?

Чи має значення для кваліфікації те, що особа діяла без уми-слу на шкоду державній безпеці?

25. Студент–медик викрав у лабораторії психотропні речовини і виготовив із них препарати, які згодом продав через інтернет. Під час обшуку в нього вилучили частину виготовлених засобів, а також електронну переписку з покупцями.

Як кваліфікувати його дії: незаконне виробництво і збут (ст. 307 КК), викрадення (ст. 308 КК) чи їх сукупність?

Чи є окремий склад у зберіганні залишків (ст. 309 КК)?

Як впливає використання мережі Інтернет на кваліфікацію?

Чи підлягають кримінальній відповідальності покупці, які не отримали препарати, але здійснили оплату?

7. ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

1. Підготовка есе в межах питань, що розглядаються на лекційних та практичних заняттях.

Есе в магістерській підготовці розглядається не лише як жанр академічного письма, а як інструмент інтелектуальної рефлексії та аналітичного пошуку. Його особливістю є поєднання стислості викладу з глибиною аргументації, індивідуальним баченням проблеми та обґрунтованістю позиції. На відміну від реферату чи аналітичної довідки, есе покликане не просто відтворити матеріал, а продемонструвати критичне осмислення спеціалізованої проблематики.

Під час опанування дисципліни **«Методологія кваліфікації кримінальних правопорушень»** есе має особливе значення, оскільки дозволяє розглянути вузькі аспекти кваліфікаційної діяльності — від методологічних засад до проблем тлумачення норм та оцінки судової практики. Темі есе формуються на основі навчальних завдань і повинні спонукати до наукових дискусій, зокрема щодо методології кваліфікації, конкуренції та колізії норм, ролі судових прецедентів чи перспектив цифровізації у сфері кримінального права.

Основними завданнями підготовки есе є: 1) критичний аналіз обраного питання у контексті сучасної кримінально-правової доктрини; 2) осмислення теоретичних і практичних проблем кваліфікації кримінальних правопорушень; 3) систематизація позицій науковців і судових органів; 4) формулювання авторських висновків та пропозицій щодо вдосконалення правозастосування.

Робота має ґрунтуватися на вивченні положень Кримінального кодексу України, матеріалів конференцій, наукових монографій, статей у фахових виданнях, рішень Верховного Суду та ЄСПЛ. Додатково доцільним є використання міжнародних актів, що впливають на гармонізацію правозастосовної практики.

Структура есе включає вступ (постановка проблеми та актуальність), основну частину (аналіз і критичне обґрунтування) та висновки (підсумкове узагальнення й авторську позицію). По-

силання на джерела оформлюються відповідно до методичних вимог.

Теми до завдання

1. Методологічні засади кваліфікації кримінальних правопорушень у сучасній правовій доктрині.
2. Співвідношення понять «кримінально-правова кваліфікація» та «кваліфікація кримінального правопорушення».
3. Принцип законності у кваліфікації кримінальних правопорушень: теоретичний і практичний вимір.
4. Роль принципу правової визначеності у кваліфікації кримінальних правопорушень.
5. Вирішення сумнівів на користь особи як методологічний орієнтир кваліфікаційної діяльності.
6. Формула кваліфікації: наукові підходи та практичні проблеми застосування.
7. Значення правильної кваліфікації кримінальних правопорушень для індивідуалізації покарання.
8. Єдність судової практики як умова ефективної кваліфікації кримінальних правопорушень.
9. Вплив кримінально-правової політики на інститут кваліфікації кримінальних правопорушень.
10. Кваліфікація кримінальних правопорушень як інструмент криміналізації та декриміналізації.
11. Проблема конкуренції кримінально-правових норм: доктрина та практика Верховного Суду.
12. Колізії між Конституцією України та нормами Кримінального кодексу: шляхи подолання.
13. Значення практики ЄСПЛ для забезпечення єдності кваліфікації кримінальних правопорушень.
14. Судові прецеденти як джерело методології кваліфікації кримінальних правопорушень.
15. Кваліфікація кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті: проблемні аспекти.
16. Особливості кваліфікації множинності кримінальних правопорушень.

17. Кваліфікація закінченого та незакінченого кримінального правопорушення: доктринальні та практичні підходи.

18. Проблема відмежування добровільної відмови від замаху на кримінальне правопорушення.

19. Кваліфікація кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану: нові виклики для правозастосування.

20. Державна зрада та колабораційна діяльність: кваліфікаційні проблеми й доктринальні дискусії.

21. Воєнні злочини та міжнародні стандарти їхньої кваліфікації.

22. Кваліфікаційні помилки: причини виникнення та шляхи запобігання.

23. Зміна кваліфікації та її розмежування з виправленням кваліфікаційної помилки.

24. Перспективи розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень в умовах цифровізації.

25. Вплив євроінтеграційних процесів на гармонізацію підходів до кваліфікації кримінальних правопорушень в Україні.

2. Аналіз опублікованої судової практики за напрямом «Методологія кваліфікація кримінальних правопорушень»

Аналіз судової практики в сучасних умовах є не лише інструментом засвоєння положень кримінального законодавства, а й формою науково-дослідної діяльності, що передбачає критичне осмислення та методологічне узагальнення тенденцій правозастосування. Для магістерського рівня підготовки така робота виходить за межі простого ознайомлення з рішеннями судів і передбачає комплексне опрацювання їх змісту, оцінку правових аргументів та визначення їхнього значення для доктрини кваліфікації кримінальних правопорушень.

Кримінальне судочинство завжди функціонує у межах конкретних справ, проте його результати формують правові орієнтири, які безпосередньо впливають на подальше тлумачення кримінально-правових норм. Судові акти, оприлюднені у відкритих джерелах, становлять важливу ланку у формуванні єдності правозастосовної практики та виступають базою для вироблення методологічних підходів до кваліфікації. Особливе

місце посідають рішення Верховного Суду, правові позиції якого виступають не лише практичним дороговказом, але й методологічним орієнтиром для науки кримінального права.

Робота над аналізом судових рішень у рамках дисципліни «Методологія кваліфікації кримінальних правопорушень» вимагає від здобувача вищої освіти не лише технічної реконструкції фабули та посилення на застосовані норми, але й критичної оцінки правильності кваліфікації, її відповідності принципам законності, правової визначеності та справедливості. Магістрант має не просто вивчати конкретний прецедент, а й співвідносити його з доктринальними положеннями, порівнювати з іншими рішеннями, виявляти закономірності та проблемні аспекти.

Важливою частиною є встановлення того, як конкретні правові позиції Верховного Суду впливають на розвиток методології кваліфікації, чи не створюють вони колізій, і наскільки відповідають міжнародним стандартам, зокрема практиці ЄСПЛ. Це дозволяє здобувачу вищої освіти не лише сформулювати власну аргументовану позицію, а й здійснити спробу доктринального прогнозування подальшого розвитку правозастосування.

Письмова робота має становити 7–10 сторінок, виконуватися з посиланнями на статті КК України, наукову літературу та матеріали судової практики. Завданням магістранта є сформулювати узагальнені висновки щодо ролі аналізованих рішень у розвитку методології кваліфікації кримінальних правопорушень та виробити власні науково–практичні рекомендації.

8. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Поняття методології в правовій науці та її значення для кваліфікації кримінальних правопорушень.

2. Співвідношення методології кваліфікації кримінальних правопорушень з загальною теорією права та кримінально-правовою доктриною.

3. «Кримінально-правова кваліфікація» vs «кваліфікація кримінального правопорушення»: подібність і відмінності.

4. Фактична та нормативна підстави кваліфікації кримінальних правопорушень: зміст, взаємодія, типові помилки.

5. Система принципів кваліфікації кримінальних правопорушень: загальноправові та спеціальні (законність, визначеність, стабільність, єдність практики).

6. Принципи об'єктивності, точності, повноти та індивідуалізації: як впливають на вибір норми.

7. Межі тлумачення кримінального закону як методологічна проблема кваліфікації кримінальних правопорушень (заборона аналогії, «*in dubio pro reo*»).

8. Етапи кваліфікаційної діяльності та «формула кваліфікації»: структура, вимоги, призначення.

9. Місце інституту кваліфікації кримінальних правопорушень у кримінально-правовій й політиці держави.

10. Вплив кваліфікації кримінальних правопорушень на визначення меж криміналізації суспільно небезпечних діянь.

11. Роль кваліфікації кримінальних правопорушень у процесі декриміналізації та перегляді судових рішень.

12. Кваліфікація кримінальних правопорушень та індивідуалізація покарання: як обрана норма детермінує межі санкції.

13. Принципи законності, передбачуваності, пропорційності й індивідуалізації в політиці та їх відображення в кваліфікації.

14. Єдність і стабільність кваліфікаційної практики як умова ефективної політики.

15. Вплив політичних чинників на кваліфікацію кримінальних правопорушень: межі допустимого впливу.

16.Значення коректної кваліфікації кримінальних правопорушень для довіри суспільства до кримінальної юстиції.

17.Поняття, види та значення колізій і конкуренції норм у кримінальному праві.

18.Темпоральні колізії: *lex mitior*, *lex severior* — межі та приклади застосування.

19.Просторові (територіальні) колізії: критерії юрисдикції, «ефект наслідків», прапор судна/ПС.

20.Ієрархічні та конституційні колізії: співвідношення Конституції України та КК України.

21.Колізії між Загальною та Особливою частинами КК України: методологія виявлення і подолання.

22.Конкуренція загальної та спеціальної норми: алгоритм вибору.

23.Конкуренція норми–частини та норми–цілого; конкуренція кількох спеціальних норм.

24.Міжнародні стандарти (ЄСПЛ, МГП) й їхній вплив на вирішення колізій та конкуренції.

25.Поняття та види судового тлумачення кримінального закону; його значення для кваліфікації.

26.Правова природа та ознаки правових позицій ВС; прецедентне значення для нижчих інстанцій.

27.Роль Великої Палати ВС та об'єднаної палати ККС у формуванні підходів до інститутів Загальної частини КК України.

28.Позиції судових палат ККС щодо окремих категорій складів кримінальних правопорушень: стабілізація практики.

29.Врахування практики ЄСПЛ: стандарти визначеності, передбачуваності, «якість закону», заборона «*in reus*».

30.Гармонізація підходів ВС із ЄСПЛ: коли та як відступати/узгоджувати.

31.Особливості інтерпретації в умовах воєнного стану: межі тлумачення, пропорційність, заборона аналогії.

32.Механізми забезпечення єдності та стабільності практики (передача на ОП ККС, відступ, узагальнення).

33.Методологічне значення інституту співучасті у кримінальному правопорушенні: ролі (співвиконавець, організатор, підбурювач, пособник).

34.Межі застосування співучасті у кримінальному правопорушенні: спеціальний суб'єкт; необережні кримінальні правопорушення; «одноособові» склади.

35.Експрес співучасника: кількісний і якісний; наслідки для кваліфікації інших учасників.

36.Невдала співучасть і добровільна відмова (у т.ч. співучасників): умови й наслідки.

37.Множинність кримінальних правопорушень: повторність, рецидив, ідеальна та реальна сукупність — критерії відмежування.

38.Продовжувані та триваючі кримінальні правопорушення: кваліфікаційні особливості та доктринальні дискусії.

39.Стадії кримінального правопорушення: готування, замах, закінчене кримінальне правопорушення— методологічні проблеми кваліфікації.

40.Відмежування множинності кримінальних правопорушень від конкуренції норм і «складеного» одиничного злочину.

41.Методологічні особливості кваліфікації в умовах воєнного стану: інваріантність принципів законності.

42.Кримінальні правопорушення проти основ нацбезпеки та порядку несення військової служби: ключові ознаки.

43.Державна зрада та колабораційна діяльність: доктринальні і практичні критерії розмежування.

44.Воєнні злочини: співвідношення КК з нормами міжнародного гуманітарного права.

45.Конкуренція норм у зоні бойових дій: «воєнні злочини» vs «злочини проти нацбезпеки».

46.Судова практика ВС, КСУ, ЄСПЛ щодо кваліфікації кримінальних правопорушень воєнного часу.

47.Практика МКС: елементи злочинів, командна відповідальність, контекст збройного конфлікту.

48.Ризики розширеного тлумачення нових складів кримінальних правопорушень і як їх уникати.

49.Поняття та види кваліфікаційних помилок; їх значення для правосуддя.

50.Причини помилок: законодавчі вади, професійні чинники, інституційні та зовнішні впливи.

51. Типові помилки у судовій практиці: неправильне відмежування складів; хибне застосування конкуренції; «*in reus*».

52. Виявлення та усунення помилок на досудовій стадії: роль прокурора, перевірка формули кваліфікації.

53. Усунення помилок у суді, апеляції, касації; межі перегляду; заборона «*in reus*».

54. Перегляд за виключними обставинами (рішення ЄСПЛ/КСУ) і його наслідки для кваліфікації.

55. Зміна кваліфікації: новий закон, нові факти; співвідношення *lex mitior/lex severior*.

56. Методологічні критерії розмежування «зміни кваліфікації» та «виправлення помилки».

57. Напрями розвитку методології кваліфікації у добу цифровізації та глобалізації.

58. Цифрові докази: допустимість, автентичність, цілісність, оцінка доказової сили.

59. Штучний інтелект і автоматизовані системи: можливості, ризики, вимоги пояснюваності.

60. Транснаціональні злочини: конкуренція юрисдикцій, подвійна караність, *e-evidence/MLA*.

61. Конфлікти між національними нормами й міжнародними стандартами: підходи до гармонізації.

62. Роль Європолу, EUROJUST, EPPO у питаннях кваліфікації та координації переслідування.

63. Євроінтеграція: гармонізація українського кримінального права з правом ЄС — виклики для кваліфікації.

64. Перспектива єдиного європейського підходу до кваліфікації кримінальних правопорушень: вигоди, ризики, етапи реалізації.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативні акти:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073–X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

Підручники, посібники, наукові праці:

1. Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації: Liber Amicorum на честь професора Петра Андрушка / упоряд. Стрижевська А.А., К.П. Задоя. Київ: Юрінком Прес, 2025. 352 с.
2. Антонюк Н.О., Новаковська І.Ю. Правові висновки об'єднаної та Великої палат у кримінальній юрисдикції. Київ: Алерта, 2024. 212 с.
3. Воєнні» новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми : монографія / Р.О. Мовчан. Київ: Норма права, 2022. 244 с.
4. Гродецький Ю.В. Загальні правила кваліфікації кримінального правопорушення з урахуванням його стадій. *Вісник Асоціації кримінального права*. України. 2021. № 2 (16). С. 310–325.
5. Кримінальний кодекс України : проєкт (станом на 21.07.2025). URL: <https://shorturl.at/02iLO>
6. Кримінальний кодекс України з постатейним коментарем, висновками Верховного Суду : станом на 01.01.2021 / упоряд. С.Г. Туманов. 2–ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 976 с.

7. Кримінальний кодекс України. Науково–практичний коментар. / За заг. ред. Копотуна І. М. Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2024. 1370 с.

8. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2021 року) / упоряд. О. М. Ткачук. Харків : Право, 2022. 432 с.

9. Лихова С.Я. Теоретичні основи кваліфікації кримінальних правопорушень: навчальний посібник. Київ : НАУ, 2021. 160 с.

10. Науково–практичний коментар Кримінального кодексу України. За заг. ред. доктора юрид. наук, проф. І.М. Копотуна. Київ : Професіонал, 2021. 912 с.

11. Науково–практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченка. Одеса: Фенікс, 2020. 924 с.

12. Ніколаєнко Т.Б., Омельчук В.А. Кваліфікація кримінальних правопорушень : актуальні проблеми : підручник. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2022. 504 с.

13. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану: науково–практичний коментар / А.А. Вознюк, О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан, С.С. Чернявський та ін.; за ред. А.А. Вознюка, Р.О. Мовчана, В.В. Чернея. Київ : Норма права, 2022. 278 с.

14. Основи кваліфікації кримінальних правопорушень : навчальний посібник / М.І. Панов, С.О. Харитонов, О.О. Володіна та ін. ; за ред. М.І. Панова та С.О. Харитонova. Київ: Норма права, 2023. 460 с.

15. Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві / упоряд.: Вереша Р.В., Карпунцов В.В. Київ : Алерта, 2022. 322 с.

16. Практикум з основ кваліфікації кримінальних правопорушень: навч. посібник / Н.Ю. Карпова. Київ : Заклад вищої освіти «Міжнародний науково–технічний університет імені академіка Юрія Бугая», 2024. 234 с.

17. Саско О.І., Фідря Ю.О. Кримінально-правова кваліфікація: навч.–метод. реком. Луцьк: Волинський нац. ун–т ім. Лесі Українки, 2022. 32 с.

18. Саченко А.П. Практика Європейського суду з прав людини. Кримінальний аспект. Харків: Видавництво Право, 2021. 208 с.

19. Скрипник Д.О. Правові позиції Верховного Суду в кримінальному провадженні: монографія / за наук. ред. В.К. Волошина. Київ: Алерта, 2024. 232 с.

20. Теоретичні основи кваліфікації кримінальних правопорушень: навч. посібник / І.М. Сопілко, С.Я. Лихова, О.П. Куліков. Тернопіль: Осадця Ю.В., 2022. 188 с.

21. Тетарчук І., Дяків Т. Теорія кваліфікації злочинів: посібник для підготовки до іспитів. Київ: Центр учбової літератури. 2020. 104 с.

22. Туркот М.С., Столітній А.В., Шмаленя С.В., Снігар М.І. Кримінальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини. Київ: Норма права, 2022. 1104 с.

23. Юріков О.О. Кваліфікація кримінальних правопорушень: збірник практичних завдань. Київ: 7БЦ, 2023. 204 с.

11.2. Допоміжна:

1. *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу*: матеріали III міжнар. наук.–практ. конф. (м. Київ, 15 грудня 2021 р.) / за заг. ред. Н.В. Нестор; уклад.: О.В. Баулін, О.І. Жеребко, Т.П. Кривак, О.О. Садченко, А.В. Старушкевич, О.В. Юдіна. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 520 с.

2. *Актуальні проблеми кримінального права*: матеріали XII Всеукр. наук.–теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П.П. Михайленка (Київ, 30 листоп. 2022 р.) / редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін. / упоряд. А.А. Вознюк, О.М. Шармар, О.А. Федоренко. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 292 с.

3. Антонюк Н.О., Новаковська І.Ю. Правові висновки об'єднаної та Великої палат у кримінальній юрисдикції. Київ: Алерта, 2024. 212 с.

4. Вартилицька І.А., Шармар О.М. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного стану

та особливого періоду. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 1(15). С. 191–206.

5. *Війна та мир & злочин і покарання*: матеріали XI (24) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 04–05 червня 2025 року) / упорядник І. Б. Газдайка–Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2025. 240 с.

6. Вітвіцький С.С., Захарченко А.М. Правова основа взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1. С. 80–94.

7. Гапончук В.В. Кримінально-правова протидія публічним закликам до вчинення злочинних дій : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2021. 272 с.

8. *Дев'ять харківських кримінально-правових читань* : матеріали міжнар. наук. студент. конф. (м. Харків, 25 квіт. 2025 р.) / редкол.: Ю. А. Пономаренко (голов. ред.) та ін. ; Нац. юрид. ун–т ім. Ярослава Мудрого ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права». – Харків : Право, 2025. 192 с.

9. Демчишин Д.А. Кримінологічна характеристика та запобігання хуліганству в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Маріуполь, 2021. 286 с.

10. *Європеїзація кримінального права України* : матеріали міжнар. наук. конф., що відбулася 19 груд. 2024 р. / Коміс. з питань прав. реформи при Президентові України, Нац. юрид. ун–т ім. Ярослава Мудрого, НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса, Нац. акад. прав. наук України [та ін.] ; [редкол.: Ю. А. Пономаренко, Ю. В. Баулін, В. С. Батиргарєєва та ін.]. Харків : Право, 2025. 426 с.

11. *Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану* : Матеріали міжнародної науково–практичної конференції, присвяченої 25–річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 2022. 212 с.

12. Задоя К. Основи європейського кримінального права : навч. посібник. Одеса : Фенікс, 2024. 828 с.

13.Злочини проти основ національної безпеки України: кримінально-правова кваліфікація в умовах війни (науково–практичний коментар) / за заг. ред. С.А. Наумюка. Київ: Алерта, 2024. 378 с.

14.Кваліфікація окремих кримінальних правопорушень проти воєнної безпеки України : навчальний посібник / А.Є. Фоменко, О.С. Юнін, В.С. Березняк, В.В. Шаблистий та ін. Київ : Алерта, 2023. 532 с.

15.Кваліфікація та розслідування кримінальних правопорушень проти журналістів : практ. посіб. / А. А. Вознюк, Р. О. Мовчан, А. О. Антошук та ін. Київ: Норма права, 2024. 114 с.

16.Колабораційна діяльність: загальні засади кримінально-правової кваліфікації: практ. poradnik / О.О. Буряк та ін. ; ред. А.З. Швець ; СБУ, СБУ НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Київ ; Харків : Право, 2022. 98 с.

17.Колодін Д.О., Степаненко О.В. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кримінально-правових норм. *Право і суспільство*. 2022. № 2. С. 222–227.

18.Кримінальна ситуація в Україні в умовах війни: основні тенденції. 2022 рік: монографія / авт. кол.: М.Г. Вербенський, О.Г. Кулик, І.В. Наумова та ін.; за заг. ред. д–ра юрид. наук, проф. М.Г. Вербенського. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 388 с.

19.Кримінальне право : науково–експертні висновки / Вид. 3–тє, виправ. та доп. / За ред. д–ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.

20.Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.

21.Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник / О.В. Попович, Л.В. Томаш, П.П. Латковський, А.Ю. Бабій. Чернівці, 2022. 319 с.

22.Кримінальне право. Загальна частина (Українсько–європейські студії): підручник: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.

23.Кримінальний кодекс України. Окремі думки суддів. Постатейні матеріали. Станом на 01 березня 2024 р. : наук.–практ. посіб. / уклад.: А.В. Столітній, С.В. Шмаленя, М.С. Туркот, М.І. Снігар ; за заг. ред. д.ю.н., проф. А.В. Столітнього; Київ: Норма права, 2024. 1080 с.

24.Кримінальні проступки: науково–практичний коментар статей Кримінального кодексу України. М.І. Хавронюк. Київ : ВД «Дакор», 2020. 266 с.

25.*Кримінально-правова охорона безпеки людини, нації, світу: фундаментальність, трансдисциплінарність і ноонауковість убезпечення* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 трав. 2024 р.) / редкол.: Л.М. Демидова (голов. ред.), Ю.А. Пономаренко, С. О. Харитонов та ін. ; Нац. юрид. ун–т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. права, Каф. кримін.–прав. політики ; Гром. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права», Відокремл. підрозділ в Харківс. обл. Харків : Право, 2024. 280 с.

26.*Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні* : матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 5 трав. 2022 р. / упоряд. та заг. ред.: Ю.В. Баулін, Ю.А. Пономаренко ; Нац. юрид. ун–т ім. Ярослава Мудрого ; Нац. шк. суддів України ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права» ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2022. 310 с.

27.Навроцький В.О. Наскрізні кримінально-правові поняття: навч. посібн. Київ: Юрінком Інтер. 2023. 376 с.

28.*Наступність у кримінальному праві*: до 70-річчя проф. Ю.В. Бауліна : матеріали наук. конф. (м. Харків, 8 верес. 2023 р.) / редкол.: Ю.А. Пономаренко (голова), О.В. Харитонova, Н.В. Маслак та ін. ; Нац. юрид. ун–т ім. Ярослава Мудрого, каф. кримін. права. Харків : Право, 2023. 352 с.

29.Новгородська Д., Любавіна В. Актуальні проблеми кваліфікації воєнних злочинів в Україні. Молодий вчений. 2024. № 7 (131). С. 177–180. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-7-131-26>

30.Новітні кримінально-правові дослідження – 2024 : Альманах наукових праць / за ред. д.ю.н., професора О. Козаченка, доктора філософії (PhD) в галузі права, доцента О. Мусиченко. Миколаїв : МННП НУ «ОЮА», 2024. 183 с.

31. Олійниченко А.Є. Проблемні аспекти кримінально-правової кваліфікації домашнього насильства у правозастосовній практиці. *Вісник Асоціації кримінального права. України*. 2021. № 2 (16). С. 139–161.

32. Орлов В.А. Недержавні форми охорони правопорядку в Україні: конституційно-правовий вимір. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1. С. 107–115.

33. Павленко Т.А., Корабель М.Г. Проблеми кримінально-кваліфікації правопорушень : Навчально-методичний комплекс для студентів другого (магістерського) рівня навчання за спеціальністю 081 Право. Харків, 2025. 91 с.

34. Попович О.В., Томаш Л.В. Автоматизація та алгоритмізація кримінально-правової кваліфікації в умовах цифрової трансформації правозастосування. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Випуск № 03. Частина 3. С. 104–108. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/18-2.pdf>

35. Попович О.В., Томаш Л.В. Конструктивні особливості кримінально-правових санкцій ст. 110–2 КК України. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 1. С. 88–94. URL: <https://shorturl.at/JZYq4>

36. Попович О.В., Томаш Л.В. Кримінально-правова кваліфікація як елемент кримінально-правової політики держави: сучасні виклики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. № 90, ч. 5. С. 477–481.

37. Попович О.В., Томаш Л.В. Методологічне значення принципів криміналізації для кваліфікації кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. № 90, частина 5. С. 471–476.

38. Попович О.В., Томаш Л.В. Особливості законодавчої моделі кримінально-правової заборони контрабанди. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 731–737. URL: <https://shorturl.at/wKwG0>

39. Попович О.В., Томаш Л.В. Типи кримінально-правового регулювання суспільних відносин. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 5. Том 1. С. 99–105. URL: http://nvppp.in.ua/vip/2021/5/part_1/18.pdf

40. *Сьомі Харківські кримінально-правові читання «Кримінально-правові рефлексії на актуальні виклики сьогодення»* : матеріали міжнар. наук. студент. конф. (м. Харків, 27 квіт. 2023 р.) : електрон. наук. вид. / редкол.: Ю.А. Пономаренко (голов. ред.) та ін. ; Нац. юрид. ун–т ім. Ярослава Мудрого ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права». Харків : Право, 2023. 108 с.

41. Тімофєєва Л.Ю. Пропорційність врахування обтяжуючих та пом'якшуючих обставин при кваліфікації та призначенні покарання. *Вісник Асоціації кримінального права. України*. 2024. № 1 (21). С. 13–36.

42. Туляков В.О. Парадигми кримінального права : навчально–методичний. Одеса : НУ «ОЮА», 2022. 41 с.

43. *Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній парадигмі*: матеріали Х (XXIII) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 19–20 вересня 2024 року) / упорядник І. Б. Газдай–Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2024. 280 с.

44. Федорович Н.А. Кваліфікація діянь співучасників кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, усю об'єктивну сторону якого виконує особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта. *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр.* 2020. Вип. 88. С. 135–142.

45. Денисов С.Ф., Заїка Д.Є. Злочини проти громадського порядку: кримінологічна характеристика та питання запобігання Національною поліцією України. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2022. № 1 (3). С.99–115.

11.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України.
2. www.echr.coe.int – Європейський суд з прав людини.
3. <https://ccu.gov.ua/index.php> – Конституційний Суд України.
4. www.scourt.gov.ua – Верховний Суд.
5. <https://court.gov.ua/> – Офіційний веб–портал «Судова влада України».
6. <https://reyestr.court.gov.ua> – Єдиний держаний реєстр судо-

вих рішень.

7. <http://dspace.onua.edu.ua> – eNUOLAIR репозитарій (архів) НУ ОЮА.

8. <http://ivpz.org> – Науково–дослідний інститут вивчення проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України.

9. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

10. <https://nlu.org.ua/> – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.

Навчально–методичне видання

Методологія кваліфікації кримінальних правопорушень: навчально–методичний посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня; галузі знань – К «Безпека та оборона», спеціальність – К9 «Правоохоронна діяльність» / Укл.: О.В. Попович, Л.В. Томаш, К.А. Возняковська. Чернівці, 2025. 107 с.

В авторській редакції

Підп. до друку 27.08.2025.

Формат 60x84/16.

Папір офс. Гарнітура Times New Roman Cyr.

Друк офс. Ум. друк. арк. Обл.–вид. арк.

Тираж 100 пр. Ціна договірна